БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген.

1952 февраль 22 ПЯТНИЦА № 36 (2466)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨ ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 34 чыл оюнга алдар кылдыр (1 арын).

Бистиң области (1 арын). ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: **Н. Суван-оол** — Марксизм-ленинизмни бот-өөредилге-биле өөренип турарларның өөредилгези (2 арын).

ВКП(б) ОБКОМУНДА БОЛГАШ ОБЛКҮҮСКОМДА.— 1952 чылда көдээ болгаш колхоз тудуунуң талазы-биле социалистиг чарыштың негелделери (2 арын).

В. Поляков.— Колхозтарның организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаашкыны — колхоз тургузуунуң улам ынайгы чечектелиишкининиң үндезини (2—3 арыннар).

У. Попова.— Септелгени чаа арга-биле чорудуп турар (3 арын).

Совет Эвилели-биле Кыдат улус республиканың аразында культура харылзаазы (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Партия аппарадынга ажылдың бедик культуразы дээш

Коммунистиг партия совет ниитилелдиң удуртур болгаш башкарыкчы күжү болуп турар. Партияның политиказын чедиишкинниг күүседири хамыктың мурнунда партия органнарының удуртулгазының деңнелинден болгаш аппараттың ажылының культуразындан хамааржыр.

Партия аппарадының ажылдакчыларының кол сорулгазы болза, айтырыг бүрүзүн бүгү талазы-биле ханы шиитпирлеп билири, партияның удуртур организацияларының шиитпирлерин амыдырал кырынга боттандырар дээш хүн-бүрүүнүң контролюн чорудары, партияның эге организацияларының ажылынга практиктиг дуза көргүзери болур.

Партия аппарадының ажылга организастыг, быжырымчалыг болгаш кылынгыр чоруу ала-чаягаар болдунмас. Аппараттың ажылга идепкейлии болгаш культурлуг болуру хамыктың бир дугаар эәлнегде ВКП(б) райкомнарының секретарылери аппараттың ажылдакчыларын канчаар удуртуп турарындан, оларны шын ажыглап билириндеш хамааржыр.

Партия аппарадында янзы-бүрү ажыл-хүлээлгелиг, янзы-бүрү эртемниг ажылдакчылар бар. Оларның тус-тус негелделерин ылгап билбес болза, аппараттың ажылын чедиишкинниг удуртуру берге. ВКП(б)-ниң чамдык райкомнары аппарат-биле ажылга эвээш кичээнгей салып турар. Аппараттың ажылдакчыларын кол нуруузунда тускай кызыгаарлыг даалгалар күүседиринге ажыглап турар. Ол чорук ажылдакчыларны үүгле даалгалар күүседиринге чанчыктырып, боттарының хүлээнген ажылынга эки мергежип өөренириңге, олар боттары инициативтиг болуп ажылдаарынга саат ужуражтырып турар. Чижээлээрге, ВКП(б) райкомунуң инструктору дижик. Оон ажылы ам бо удаазында колдуунда бюрога тургузар айтырыглар белеткээри-биле кызыгаарлатынып турар. Шынында ооң кол сорулгазы болза, партия эге организацияларының секретарьлерин сургаар, оларның ажылынга дузалажыры болур ужурлуг.

ВКП(б) райкомунуң пропагачда болгаш агитация киллизиниң эргелекчизин кандыг бир тускай ажыл дугайында чангыс колхозка быжыглап каар. «Чөпшээрел чок оон дедир ээп чанар болза, хемчег алыр бис» дээр. Ынчаарга, районда ниити ажылды экижидеринге дузалыг чаачаа саналдар киирер аргажок берге байдалга ол эвээш эвес таваржып турар. Аппараттың ажылдакчыларын мындыг янзы-биле түр чениң, азы хүн-бүрүүнүң үүрмек даалгаларын күүседиринге чанчыктырар чорук — ажылдакчыларны шын эвес кижизидип турары болур.

Ажылдакчыларны шын кижизидери деп чүл дээрге, ажылдакчы кижи үүгле хүн-бүрүүнүң үүрмек агар айтырыгларын күүседири-биле кызыгаарлатынмас, харын районда партия организацияларының, ажыл-агыйның, культур херээниң моон соңгаар хөгжүлдезиниң алыс сорулгаларын сонуургап, ону боттары шиитпирлеп, удуртуп билир болгаш ол дугайында ВКП(б) райкомунга эгелекчи саналдарын доктаамал киирип турар кылдыр өөредири болур. Районнуң партия организацияларының мурнунда салдынып турар ээлчеглиг сорулгаларны ажылдакчыларга доктаамал информасгап бээри аппараттың ажылын шын организастап тургузарының база бир чугула үүлү.

Харын-даа ВКП(б) райкомунуң инструктору бюронуң доктаалын райкомнуң бодунга эвес, көдээ партия эге организациязынче сургакчылап үне бергеш, таварылга-биле билип ап турар. Шак мындыг инструктор партия эге организациязының секретариниң мурнунга кайы хире авторитеттиг болурул? Боду безин таварылга-биле билип ап чоруур болганда, райкомнуң шиитпирин күүседир талазы-биле партия эге организациязынга ол инструктор дүрген дуза чедирип шыдавазы чугаажок.

Райкомнуң болгаш обкомнуң айтыышкыннарын аппараттың ажылдакчыларынга таныштырарын ВКП(б) райкомунуң бир дугаар секретари харыылаар. Бо талазыбиле элээн хөй райкомнар аппараттың ажылдакчыларының хуралдарын доктаамал чорудуп, хүлээп алган шиитпирлериниң болгаш районнуң мурнунда салдынган сорулгалар дугайында информация кылып берип, шын хемчеглер ап турарлар.

Ындыг болза-даа, ол байдал чамдык райкомнарда чедиишкиниг эвес чоруп турар. ВКП(б) Өвүр райкомунуң эрги удуртулгазы аппараттың ажылын удуртур хамаан чок, килдис эргелекчилери ажыктыг санал үндүрерге ону безин үнелеп көрбейн, анаа эртирип турган.

Партия аппарадының ажылдакчыларының ажыл-чорудулгаларының иштинде янзы-бүрү документилер — илеткел бижиктер, информация, доктаал төлевилелдери белеткээри чугула черни ээлеп турар. Ажылдакчылардан ВКП(б) райкомунга киирип турар материалдары тодаргай, культурлуг, шын, чогуур өй-шаанда кээп турзуп дээш ажылдакчы бүрүзүн кижизидер болгаш оларның ажылга хзрыысалгазын улгатырар. Ең ылангыя доктаал төлевилели белеткээринге шыңгыы негелдени тургузар. Доктаалдар төлевилелин эки тургускан чоруктан аппараттың ажылында культураны болгаш олардан негелдени бедик деннелде тургускан-дыр деп чугаалап болур.

Аппараттың ажылынга культура дугайында ап турар хемчеглериис ам-даа четпес. Партия аппарадынга бедик культураны тургузарынга хөй айтырыглар хамааржыр, чижээлээрге, херек эргелели, ВКП(б) райкомунга кирип турар документилерни чурумнуг тургузары, хүлээп алган доктаалдарны саадал чокка ажылдап кылгаш, ону күүседикчилеринге дүрген чедирери, райкомга кээп турар хомудал билдириишкиннерни саадал чокка харыылап, кижилер дугайында кичээнгейлиг сагыш салыры, айтырыг тургузуп келген кижилерни хүлээп ап, оларның салган айтырыгларын шын харыылаары, телефон дамчыштыр кижилерниң айтырыгларын канчаар харыылап турары болгаш оон-даа өске ажылдар.

Бо бүгү байдалдарны чамдык райкомнарда чогууру-биле хайгаарап көрбейн турар. Чижээлээрге, райкомга дежурныйны ёзу барымдаалап, партия ажылынга кандыгдаа хамаарылга чок болгаш айтырыг харыылап шыдавас аная бир кижилер томуйлап турар. Хүлээп алган шиитпирлер партия эге организацияларынга хожудап чедип турар. Бо бүгү фактылар болза, аппараттың ажылының четпезин чугаалап турар.

Партияның аппарады—ең-не культурлуг аппарат болур болгаш өске организацияларга үлегерин көргүзер ужурлуг. Партия аппарадынга бедик культура тургузарынга болгаш оон ажылдакчыларының ниити билиин бедидеринге доктаамал эки организастап тургускан өөредилге улуг рольду ойнаар. Бистиң областың ажыл-агый, культуразы хүн-бүрүде бурунгаар сайзырап, чаа үлетпүр, техника өзүп турар. Ол чорук партия ажылдакчыларындан эртемге үндезилээн бедик деннелдиг удуртулганы негеп турар.

Партия ажылдакчызы болза, хамыктың мурнунда политиктиг удуртукчу болур. Партиячың удуртур организацияларының ажылының чедиишкини—аппараттың ажылдакчыларының квалификациязындан хамааржыр. Мынчангаш, ажылдакчыларның идей-теориялыг билиин база оларның практиктиг ажылга мергежилин бедидер айтырыгны партийжи удуртукчу үргүлчүүнүң контролюнга тургузары чугула.

Мурнуу-чүкте хову ажылдары

НАЛЬЧИК. Прохладненск районда Петров аттыг болгаш Жук аттыг колхозтар хову ажылынче Кабардинде бир дугаарында эгелеп кирген. Ол көдээ ажыл-агый артельдеринде ажылдап турар Екатериноград МТС-тиң трактор бригадалары чазын чажып тарыырынга андарылганы оюк-деликтеп андарып эгелей берген болгаш күзүн андарган черлерни илииртеп турар. Тараа культураларын тарыырынга хөрзүнүү белеткээри-биле кады бо районнарда күзүн чажып тараан кызылтасты чемишидери чорутунуп турар.

СИМФЕРОПОЛЬ. Агаарның эки байдалын ажыглап, областың дыка хой колхозтары часкы хову ажылдарын чоруда берген. Механизаторлар өл-шыкты шып, чер ацдарылгазып чорудуп, күзүн чажып тараан тараа культураларын чемишидип турар.

ФРУНЗЕ. Чуйск чавызының колхозтары эрткен чылга делиээрге бир ай бурунгаар өл-шык артырып, шыварынче эгелеп кирипкен. Доңмас хемнерни ажыглап эгелээн чорук 15 — 20 муң гектардан хөй ховуну суггарар арганы берип турар.

(СЭТА).

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 34 чыл оюнга алдар кылдыр

МОСКВАДА

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 34 чыл оюнга алдар кылдыр Москва адаанга февраль 23-те болгаш 24-те боодалга маргылдаазын эртирер деп турар. Ол болур маргылдаага шериг өөредилге черлериниң, Москва гарнизонунуң шериг кезектериниң, ССРЭ-ниң Шериг Министерствозунуң төп болгаш кол эргелелиниң ең күштүг спортсменнери киржир. Оон аңгыда аная дүргенибиле шимчеп турар кара боолаарының талазы-биле бирги чер дээш маргылдаа база болур. Ол караны боолаарда аң боозу-биле боолаар.

* * *

Совет Армияның В. М. Фрунзе аттыг төп Бажыңы февральдың 17-ден 24-ке чедир шериг округтарынга Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 34 чыл оюнга алдар болдурган боодалганың тус-тус хуузунда маргылдаазын организастап эртиреринче эгелеп кирипкен. Шериг спортсменнер биче оъктуг винтовкабиле, дайынчы револьвер-биле болгаш биче оъктуг пистолет-биле маргылдажып адар. Маргылдажып адары 50 метр дистанцияга болур.

(СЭТА).

УКРАИНАДА

КИЕВ. «Красный экскаватор» заводтуң механиктиг цехиниң бөлүк ажылчыннары Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң үжен дөрт чыл оюнга алдаржыткан стахановчу ээлчегге ажылдавышаан, февраль 13-те апрельдиң үлүүнге бир дугаар-ла продукцияны бүдүрүп үндүрген. Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи строгальщик Сергей Романченко өске кижилер-биле кады марттың онаалдазын күүседипкен. Фрезеровщик деп тускай эртемни долузу-биле шингээдип алгаш, стахановчу Сергей Романченко сөөлгү беш чылдың дургузунда 15 чылдың нормазын күүседеткен.

«Красный экскаватор» заводта чүс-чүс демобилизастатынган дайынчылар ажылдап турар. Олар кызымакай күш-ажылы-биле бүгү делегейде тайбыңның чөленгижи — бистиң улуг Төрээн чуртувустуң күчү-шыдалын бичжыглап турар.

(СЭТА).

ГРУЗИЯДА

ТБИЛИСИ. Республиканың хоорайларында болгаш суурларында Совет Армияның болгаш Шериг-Далай флодунуң хүнүнге белеткел калбарган. Тбилисиниң бүдүрүлгелеринде, албан черлеринде, өөредилге черлеринде, Тбилисиниң гарнизонунуң шериг кезектеринде: «Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң үжен дөрт чыл ою», «Ленин болгаш Сталин — совет Чепсектиг Күштериниң организакчылары» деп темаларлыг лекцияларны болгаш беседаларны чорудуп турар.

КИРГИЗИЯДА

ФРУНЗЕ. Киргизияның найсылалынга Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 34 чыл оюнга алдар болдурган массалыг спорт маргылдаалары болуп эрткен.

Киргизияның Ала-Таонуң эдектеринге 54 километр хемчээлдиг эртинмес берге оруктуг черге мотокрос эртирген. Фрунзениң аът клубунуң спортсменнери аъттыг агитманнадыышкынны кылганнар. Олар Канат деп ажылчын суурга аът-спорттунуң көргүзүг оюнун кылган. Республиканың найсылалында аэроклубта Совет ужар-үүл технигиниң чедип алыышкыннарын көргүзүп турар делгелге ажытынган.

(СЭТА).

Н. В. Гогольдуң өлген хүнүнден бээр чүс чыл болганынга

ЛЕНИНГРАД. Ленинградка февраль 14-те ажытынар театр музейинде салдынган биеэгиниң гравюралары, сомнал чуруктары, документилери болгаш фото-чуруктары, Н. В. Гогольдуң чогаалдары-биле кылган шиилериниң, комедияларның төөгүзүн көргүзүп турар.

Делгелгеде салган үүлдер болза, национал орус уран-үүл дээш улуг чогаалчының демиселин, Гогольдуң Пушкин-биле харылзаазын, шүгүмчүлеп көөр гогольчу реализмниң революсчу демократтар Белинский болгаш Чернышевскийниң мурнакчы идеялары-биле чангыс уткашынарлыг болуп турарын көргүзүп турар.

«Ревизор» чүс ажыг чыл дургузунда театрларның оюн көргүзер черлеринден дүшпээн. Гравюра Александрийский театрны көргүзүп турар. Ол театрның оюн көргүзер черинге 1836 чылда өлүм чок комедияны бир-ле дугаар көргүскен. П. Каратыгиннинг чураан чуруун көргүскен. Ол чурукта Гоголь «Ревизорнуң» белеткелинде киржип турар; база үн чок сценаның чуруун Гогольдуң айтыышкыны-биле чурааның ында көргүскен.

НЕЖИН. Гогольдуң дужунда Нежин— уездиге хамаарышпас хоорай турган. Ам ол хоорай болза, көдээ ажыл-агыйның улуг районунуң чаагайжыдып тургускан төвү апарган. Хоорайда үлетпүр сайзыраан, он-он культур албан черлери бар.

Нежинге «Дээди эртемнерниң гимназиязы» чүс чыл дургузунда туруп турган. Ол-ла үениң дургузунда аная чүгле бүдүн чартык муң дворян оолдар эртемни алганнар. Ол гимназияның турган бажыңында ажыткан Н. В. Гоголь аттыг башкы институдун совет эрге-чагырганың чылдарында ажылчы чоннарның 10 муң ажыг оолдар, кыстары дооскан. Ам хоорайның школаларында болгаш техникумнарында 7 муң оолдар, кыстар өөренип турар.

(СЭТА).

Улуг орус чогаалчының хүнүнге уткуштур

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районнуң культура-чырыдыышкын албан черлери болгаш районнуң комсомол организациялары улуг орус чогаалчы Н. В.Гогольдуң өлгенинден бээр 100 чыл болур оюн калбаа-биле демдеглээр деп турар.

Чоокта чаа ВЛКСМ Чаа-Хөл райкомунуң бюрозу болган. Анаа улуг орус чогаалчы Николай Васильевич Гогольдуң өлгенинден бээр 100 чыл болур оюн таварыштыр районнуң комсомол организацияларының болгаш культура-чырыдыышкын албан черлериниң сорулгаларының дугайында айтырыгны чугаалашкан болгаш ол талазы-биле боттуг хемчеглерни ажылдап кылган.

Улуг орус чогаалчының хүнүнге таварыштыр ВЛКСМ райкому болгаш районнуң культура бажыңының коллективи литературлуг кежээ белеткеп турар. Март 3-те район төвүнге улуг чогаалчының амыдыралы болгаш ажыл-чорудулгазының дугайында илеткел болур.

Районнуң культура бажыңының чанында бот-тывынгыр уран үүл болгузунуң киржикчилери эш Сухотиннин удуртулгазы-биле Н. В. Гогольдуң «Ревизорундан» чамдык көжегелерни болгаш оон «Өлүг сүнезиннер» деп чогаалындан чечен номчулгалар көргүзерин белеткеп турар.

Районда илеткелчилер бөлүүнүң кежигүннери улуг чогаалчының амыдыралы болгаш ажыл-чорудулгазының дугайында тускай лекцияларны, илеткелдерни болгаш беседаларны колхозтарда, сумуларда, школаларда, МТС-те болгаш албан организация черлеринде чорудуп турар.

Бистиң область

Сталин аттыг колхозта

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районнуң Эйлиг-Хемде Сталин аттыг колхоз ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын ёзугаар мал өстүрериниң планын ажыр күүседкени дээш колхозчуларга күш-хүнүнүң немелде төлевирин берип турар.

Чоокта чаа ол колхозтуң кежигүннери эштер Оспакай 3 хойну, Сандак 3 хойну, Сендажы 2 хойну, Араптаң 2 хойну күш-хүнүнүң немелде төлевиринге алганнар. Ындыг немелде төлевирни өске-даа колхозчулар алган. Ол ышкаш колхозтуң саанчызы эш Хемерек немелде төлевирге 25 литр сүт алган.

Колхозтуң ниитилештирген малынга сиген белеткээриниң планын 108 хуу күүседкен ийи дугаар бригаданың бригадири эш Кенденни болгаш колхозчу шалыпчылар эштер Шожул-оол, Сүүр-оол, Байлакай оларны колхоз баштаар чери акшалар-биле болгаш өртектиг үүлдер-биле шаңнаан.

КОЛХОЗЧУ ХЕРЭЭЖЕН

Чаа-Хөл районнуң Ак-Хемде Шверник аттыг колхозтуң хойжузу херээжен эш Дадар колхозтуң ниитилештирген хой малын эки ажаап, кадарып турар.

1951 чылда 468 санныг аныяк хой, өшкүнү менди өстүрүп кадарган. Оон иштинден 187 тогдулар болгаш дузактар төрээн, оларның оолдарын бүрүн камгалап алган. Ам 1951 чылдың январьда төрээн 63 хойнуң 63 хураганың база менди доруктуруп турар. Хой малды одарладыр үш кезек кыштаглыг күскү одарны дооскаш, ам ышкы одарда кирген, апрельден эгелээш часкы одарга кирер. Ол часкы одарны хурлап алган, ынаар хандыг-даа малчорутпайн турар.

Колхозчу Дадарның күш-ажылын колхозчулар бедии-биле үнелеп турар.

Инспекторлар семинары

Бо чылдың февраль 6-да областың башкылар билии бедидер институтунда районнарның улус өөредилге килдистериниң инспекторларының семинары эгелээн. Ында кызылдың хоороно ажылдакчылары база киржип турар.

Семинарның дыңнакчылары политиктиг, педагогиктиг, методтуг болгаш практиктиг ажылдаа талазы-биле тус-тус темаларлыг лекцияларны дыңнап турар. Олар эрткен каш хүннерниң иштинде областың партия школазының башкызы, философия эртемнериниң кандидады эш Фонштейнниң «И. В. Сталин — дыл эртеминиң дугайында» деп лекциязын, РСФСР-ниң алдарлыг башкызы эш Е. Федорованың «эге класстарга катаптаашкынның методиказының дугайында» деп лекциязын, областың башкылар билии бедидер институдунуң методизи П. Паршукованың болгаш өске-даа мергежилдиг специалистерниң тус-тус лекцияларын дыңнап эрткен.

Областың улус өөредилге килдизиниң инициативазы-биле организастап турар ол семинар болза, хоорайның болгаш районнарның улус өөредилге килдистериниң ажылдакчыларынга политиктиг болгаш педагогиктиг билиглерни бээриниң талазы-биле улуг рольдуг болуру чугаа чок.

ШАГААН-АРЫГ. Н. Ф. Жигалкин эргелекчилээн аптека областың аптека эргелелиниң шилчиир Кызыл тугун үш чыл дургузунда туду турар.

Чурукта: Аптеканың эргелекчизи Жигалкинниң (солагай талазында) аптекада чеже эмнер барын хынап турары.

Чуруу **А. Ермолаевтии.**

Улуг чылгычы

Каа-Хем районда «Октябрь 30 чыл ою» көдээ ажыл-агый артелиниң улуг чылгычызында эш Монгуш Өдеккей ажылдап турар. Ол колхозка 1948 чылда кирген болгаш оон бээр-ле колхозтуң чылгы мылын малдап турар.

Колхозтуң чылгы малын хүлээп алган хүнүнден бээр эш Өдеккей чылгы мал ажылынга бодунуң улуг дуржулгалыг чоруун көргүзүп келген. Оон хайгааралында турар колхозтуң чылгы малы чылдың кайыдаа ээлчээнде семис шыырак байдалын оскунуп көрбээн. Өдеккей бодунуң хүн-бүрү ажылынга зооветеринар ажылдакчыларының аргасүмелерин үргүлчү ажыглап турар болгаш чурттуң сураглыг малчыларының дуржулгазын бодунга шиңгээдип ап турар.

Эш Өдеккей 1949 чылда төрээн 23 белеринден 24 кулуннарны, 1950 чылда төрээн 38 белеринден 38 кулуннарны болгаш 1951 чылда төрээн 48 белеринден 49 кулуннарны чангыс-даа чидириг чок бүрүн менди камгалап алган. Ынчангаш эш Өдеккей үш чылдың иштинде колхозка 112 кулуннарны өстүрүп берген. Эш Өдеккей ам бо чылын төрүзе чогуур 53 белеринден 53 кулуннарны бүрүн камгалап алыр мен деп хүлээлге ап алган ажылдап турар. Ол бодунуң берген сөзүн ээлеп шыдаар деп чүвени эрткен үш чылдарның парктиказы көргүзүп турар.

Аът транспортун эки организастап турар

Улуг-Хем районнуң «Кызыл тук» колхоз аът транспорту-биле Тожу районунче 5 тонна чүүк чедирер дээн керээзин эки күүседип турар.

Баштайгы ээлчегде эштер Маска, Дыртый, Дуван-оол олар чүүктү 10 шанактыг аът-биле Тожу районунче алгаш чорутканнар.

Ийиги ээлчегде 15 шанактыг аъттар транспортче чоруурунга белеткетинген.

Партийжи амыдырал

Марксизм-ленинизмни бот-кичээл-биле өөренип турарларның өөредилгези

Эрзин районда марксизм-ленинизмниң теориязын 25 партия, совет активтери боттары өөренип турар. Олардан 23 кижи бот-өөредилге планын парткабинетке дужаагылаан. Планнарда В. И. Ленинниң, И. В. Сталинның дыка хөй ажылдарын өөренип алыры-биле киргилээш, олар боттарының планын ёзугаар хүлээнип алган номнарын номчуп, конспектилеп ап, багай эвес өөренип турарлар. Сарыг-Булуң 7 чыл школазының башкызы эш Ойдуп «Коммунистиг партияның манифестизин», В. И. Ленинниң «Демократтыг революцияга социал-демократтарның ийи тактиказы» деп ажылдарын өөренип алырын тускай планга киргеш, номчуп, конспектилеп алган. Ол ышкаш эш Даваалай, эш Шаалы олар тускай планнарынга алган номнарын номчуп, конспектилеп ап, кызымакай өөренип турарлар.

Парткабинет марксизм-ленинизмниң теориязын боттары өөренип турарларга лекциялар номчуурун план ёзугаар организастап, оларның өөредилгезинге дузаны көргүзүп турар. Парткабинеттиң ай санында чорудар ажыл планы боттары өөренип турарларның тускай өөредилге планнарынга үндезиленип тургустунган. Боттары өөренип турарларга дузалажыр консультандыларны тургускан.

Консультандылар тускай расписание ёзугаар айыткан хүннерде бот-өөредилгелиглерге билдинмес күүлдерни чаңгыс-чаңгыстап болгаш коллективтии-биле-даа консультацияларны организастап, беседаларны чорудуп турар. Боттары өөренип турарлар-биле тус-тус база организастыг беседаларны ВКП(б) райкомунуң секретари эш Ирма Болгаш ВКП(б) райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи эш Янда олар эртирип, оларның өөредилгезин боттуг удуртуп турарлар. Бо чорук бот-өөредилге-биле марксизм-ленинизмниң теориязын өөренип турарларның өөредилгезинге харыысалганы бедидип турар.

Парткабинет марксизм-ленинизмниң теориязын боттары өөренип турарларның болгаш партия чырыдыышкынының пропагандистериниң теоретиктиг болгаш методиктиг ажылдарының ёзулуг төвү болуп, пропагандистер-биле ай санында семинарларны эртирип, оларның башкылаарының дуржулгазын бедидип, практиктиг дузаны көргүзүп турар. Парткабинеттиң номчукчу активтери хүн-бүрү-ле өзүп турар.

Марксизм-ленинизмниң теориязын боттары өөренип турарларның чедиишкинниг талалары-биле кады четпес талазы база бар. Бот-өөредилге-биле өөренир деп хүлээнип алгаш мынчага чедир алган номнарын номчуп конспектилеп албаан, харын-даа өөредилге планын безин тургуспаан, өөредилгениң хөрээн чедир үнелевейн, чииги-биле көрүп турар кижилер база бар. Чижээ, районнуң эмнелге эргелекчизи эш М. Завьялова, РоМГБ ажылдакчызы Назаров олар амдыгаа чедир планнарын тургуспайн турар. Бо эштерниң өөренип болурунуң аргазы долу бар турунда, ажылынга сылдаглап алгаш «чай алынмас» дээр тодаргай эвес чылдагааннар сөглеп олуруп турары канчап-даа шын эвес.

Н. СУВАН-ООЛ,
ВКП(б)-ниң Эрзин райкомунуң парткабинет эргелекчизи.

Партияның политшколазы

Чөөн-Хемчик районнуң Шеми сумузунда «Большевик» колхозта партия эге организациязының чанында тургускан партияның политшколазы эки ажылдап турар. Политшкола 1951 чылдың октябрьның 13-те өөредилгезин эгелээн. Ында 16 кижи өөренип турар. Кичээлдер бедик идеяденнелге эртип турар. Бо аразында 10 катап кичээлдээн. «Совет улустун чаңгыс аай өг-бүлези», «ВКПб) — совет ниитилелдин удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү», «ВКП(б) канчаар тургустунганыл» — деп темаларны өөренип дооскан.

Политшколаның дыннакчылары эштер Сенгилдээр, Адышаа, Шыдыраа олар чаңгыс-даа кичээл үспейн, боттарының политиктиг билиин бедидериниң чугулазын ханызы-биле билип, идепкейлиг өөренип турарлар.

Оон-биле кады дыннакчыларда кичээл үзер чоруктар бар. Ылангыя суму секретари Аракчаа, суму Советтиниң даргазы Дамдын-оол, башкы Долгар, Мартан-оол олар сөөлгү үеде 2—3 удаа чедир кичээлдерни үскеннер.

Политшколаның ажылын экижидер дугайында партияның хуралынга чугаалажып, кичээл үзүп турар кижилерге партийжи хемчегни хүлээдип турар.

Политшколаның дыннакчылары бо чылын ийиги чылдың программазын чедиишкинниг дооскаш, келир чылын «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» өөренир бөлгүмге өөренир сорулганы салгаш, идепкейлиг өөренип турарлар.

А. ТАМБЫ-СЮРЮН.

Пропагандистер семинары болуп эрткен

ТУРАН. (Телефон-биле). ВКП(б) обкомунуң 7 дугаар пленумунуң шиитпирин күүседиринге үндезилээш ВКП(б) Бии-Хем райкому партия чырыдыышкынының системазында өөредилге чылы эгелээнинден бээр бо аразында пропагандистерниң семинарларын үш удаа чорудуп турар.

Чоокта чаа, февраль 14-те, партия кабинединге пропагандистерниң семинарын организастап эртирген. Ук семинарның ажылын ВКП(б) райкомунуң секретары эш Н. В. Селина удуртуп эрткен. Семинарның киржикчилеринге баштай теорийлиг лекциялар номчаан. Эш Бунин — «Бүгү делегей байдалының дугайында», эш Дутов — «диалектиктиг материализм дугайында», эш Данилов — «төөгү материализминиң дугайында» лекцияларны тустус номчаан.

Ооң дараазында семинарның киржикчилериниң «Өөк» совхозта партия эге организациязының секретари болгаш ында пропагандиет эш Макеев В. И. Ленинниң «Чүнү кылырыл?» деп номунуң дугайында, эш Сычев И. В. Сталинның «пролетарийлерниң аңгызы болгаш пролетарийлерниң партиязы» деп ажылының дугайында илеткелдер кылган.

М. КАВАА-САРЫГ.

Боттары өөренип турарлар

Областың сан килдизиниң, күрстраховаңияның область эргелелиниң, областың социал-хандырылга килдизиниң коллективтериниң 25 ажылдакчылар марксизм-ленинизмниң теориязын боттары өөренип турарлар. Олар ам «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» 6 бөлүктеринге хамаарышкан эге чугаалдарны өөренип доосканнар.

Эш Сагалаков оларга чартык ай дургузунда-ла бир катап консультацияны организастыг хевир-биле эртирип, база чаңгыстап чорудуп турар. Консультацияга боттары өөренип турарлар идепкейлиг кээп турарлар. Бот-кичээл-биле өөренип турарларда эштер Лысков, Сиринсо, Барабанов олар эн эки өөренип, беседалажыышкынга идепкейлиг киржип турарлар.

Оларга В. И. Ленинниң «Империализм капитализмниң дээди чадазы», И. В. Сталинның «Марксизм болгаш национал айтыыы» деп ажылдарының дугайында лекцияларны номчаан. Ам дараазында В. И. Ленинниң «Бо революция: а пролетариаттың сорулгаларының дугайында» база «Совет эргечагырганың ээлчеглиг сорулгалары» деп ажылдарының дугайында лекцияларны номчууру планнатынган.

И. В. Ленинниң мөчээнинден бээр 28 чыл болган оюнуң дугайында эш Поспеловтуң илеткелин болгаш 1951 чылда улус ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң планнарының күүселдезиниң дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң чанында Төп Статистика Эргелелиниң дыннадыын база өөренип эрткеннер.

В. ЦЫПКИН.

ВКП(б) обкомунда болгаш облкүүскомда

1952 чылда көдээ болгаш колхоз тудуунуң талазы-биле социалистиг чарыштың негелделери

ВКП(б) обкому болгаш облкүүском көдээ болгаш колхоз тудуунуң талазы-биле социалистиг чарыштың негелделерин бадылаан.

1. Көдээ болгаш колхоз тудуунуң талазы-биле социалистиг чарыштың тиилекчилери деп санадырлар болза:

Районнар:

а) чуртталга бажыңнарының, мал ажылының болгаш бүдүрүлге тудугларының 1951 чылда бадылатынган планын дыка ажыр күүседирин база ажыглалда туруп турар чедир кылдынмаан тудугларны чедир тударын хандырганда;

б) колхозтарда тудуг ыяжының белеткелиниң болгаш сөөртүлгезинин, тууйбу заводтарының тудуунун, тууйбу, саман, тудуг дажы, чугай, крыша кылыр чонгу бүдүрериниң, чазанылга мастерскаяларын организастаарының талазы-биле планның, база тудугга рамалар, хаалгалар болгаш бажың иштиниң стол, сандай чижектиг херекселин кылып үндүрериниң талазы-биле планның күүселдезин болгаш ажыр күүселдезин хандырып, тудугга чер-черниң тудуг материалдарын ажыглаанда;

в) школаларның, интернаттарның, медицина пунктуларының, башкыларга болгаш өске-даа культур-амыдыралдың албан черлеринге квартиралар септелгезиниң планын күүсеткенде.

Колхозтар:

а) чуртталга бажыңнарының, мал ажылының, бүдүрүлгениң болгаш культур-амыдыралдың тудугларының 1952 чылда бадылатынган планын бедик шынарлыг күүседирин болгаш ажыр күүседирин база ажыглалда туруп турар чедир кылдынмаан тудугларны чедир тударын хандырганда;

б) тууйбу бүдүрер черлериниң, чазанылга мастерскаяларының тудуунуң, тууйбу, тудуг дажы, саман, чугай, крыша кылыр чонгу бүдүрүп үндүрериниң планын күүседирин база, оларны бүдүрүлгеге ажыглаарын, чазанылга мастерскаяларынга хаалгалар, рамалар, бажың иштиниң херекселин белеткээрин хандырганда;

в) тудугжуларның күш-ажылының организациязын болгаш төлевирин шын хандырып турар доктаамал тудуг бригадазын организастааанда;

г) тудугларны чаңгыс-аай төлевилел ёзугаар бедик шынарлыг күүседип, тудугну техниктиг негелделерни сагып, колхозтуң кол тудуг планын ёзугаар чорутканда.

Тудуг бригадалары:

а) 1952 чылда бригадага доктаадып берген чуртталга бажыңнарының, мал ажылының, бүдүрүлгениң болгаш культур-амыдыралдың тудуушкунунуң талазы-биле онаалгаларны күүседирин болгаш ажыр күүседирин хандырганда;

б) чер-черниң тудуг материалдары: саманны, тууйбуну, дашты, чугайны, крыша кылыр чонгуну болгаш өскелерни тудуушкунга ажыглап, колхозчуларга херек рамаларны, хаалгаларны, бажың иштиниң херекселдерин белеткээрин бригадага организастап, тудуг ажылдарын чаңгыс-аай төлевилел ёзугаар бедик шынарлыг болгаш техниктиг негелделерни сагып күүсеткенде;

в) тудуг бригадазынга ажылдап кылырының нормаларын ажыр күүседирин болгаш кадрлар белеткээрин хандырганда.

2. Колхозтарга тудуг ажылының талазы-бле социалистиг чарышка тиилээн районну, колхозту, тудуг бригадазын областың хүндүлел депторинге демдеглевишаан, ВКП(б) обкомунуң болгаш облкүүскомнуң шилчиир кызыл тугун тыпсыр.

3. Көдээ болгаш колхоз тудуунуң органнарының эң эки тудугжуларын, колхозчуларын болгаш ажылдакчыларын ВКП(б) обкому биле облкүүскомнуң хүндүлүг бижии-биле шаннаар, база акша шаниалын тывыспышаан областың хүндүлел депторинге демдеглээр.

4. Социалистиг чарыштың түүнелдерин квартал санында — апрель 20-де, июль 20-де, сентябрь 20-де, а 1952 чылдың дургузунда ниити түннелди ВКП(б) райкомнарының, райкүүскомнарның, көдээ болгаш колхоз тудуг херээниң эргелелиниң киирип келген материалдарын барымдаалап 1953 чылдың январь 20-де түннеп үндүрер.

Сессияның шиитпирин амыдыралга боттандырар

Кызылдың көдээ район Совединиң чоокта чаа болган сессиязынга райкүүскомнуң 1951 чыл дургузунда чорудуп келген ажылының дугайында күүском даргазы эш Кара-оол илеткел кылган.

Большевик партияның, Совет чазактың хүн-бүрү удуртулгазының болгаш доктаамал дузаламчызының ачызында районнуң ажылчы чоннары ажыл-агай, культур-тургузуушкунунуң талазы-биле 1951 чылда чамдык чедиишкиннерлиг болганын илеткелчи чугаалаан. Күрүнеге тараа, эвт, дүк дужаарының планын олар хуусаа бетинде ажыр күүсеткен.

Районда 8 колхозтар бар, районнуң ажылчы чоннарының 86 хуузунда катышкан. Көдээ ажыл-агай артельдери организас, ажыл-агай талазы-биле быжыгып турар. Оларның тарылга шөлү 1950 чыл-биле деннээрге 1951 чылда 24 хуу калбарган, ниитилештирген малдың баш санын өстүрериниң планын колхозтар күүсеткен.

Районнуң улус өөредилгезиниң харылзаа черлериниң ажылы мурнунда чылдардан элээн экижээн. Ындыг болза-даа, райкүүскомнуң 1951 чылда чорудуп келген ажылында улуг четпестер турган деп чүвени илеткелчи болгаш эн ылангыя санал берген депутаттар илереткен. Суму Советтериниң организас-массалыг ажылын райкүүском четпес удуртуп турган. Ээрбек, Көк-Тей суму Советтери сессияларны чыл дургузунда чүгле 5—5 катап сула белеткелдиг чыылдырып турганындан аңаа шүүмчүлелдер болгаш бот-шүүмчүлелдер кончуг кызыы болуп турган. Харын Көк-Тей суму Совединиң 2 катап болган сессияларындан чугаалашкан айтыыларының дугайында кандыг-даа шиитпирлер үндүрбээн.

Райкүүском, сумулар Советтери мурнунда үндүрген шиитпирлериниң күүселдезин хынавайн турган, район Совединин-даа, сумулар Советтеринин-даа депутаттары сонгукчулар мурнунга отчёттарын кылбайн турар. Райкүүскомнуң талазындан суму Советтеринге дуза көргүзүп, оларның ажылын хынавайн турган.

Сумулар Советтери оларга хамаарышкан колхозтарны четпес удуртуп, оларның ажыл-агыйының байдалын сонуургап көрбейн, колхоз даргаларының илеткелин сессияларга дыннавайн турган. Колхозтарда күш-ажылдың сагылга чуруму кончуг кошкак, колхозчуларның 14 хуузу 1951 чылда трудодеңниң минимумун күүсетпээн, харын дыка хөй колхозчулар колхоз бүдүрүлгезинге киришпээн.

Колхозтарда чуртталга бажыңнары, мал кажаалары болгаш культур-амыдырал черииниң тудуунуң 1951 чылда планы ыракта чедир күүсетинмээн.

Колхозтарда үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курстарның кичээлдери болбайн үстүп турда районнуң көдээ ажыл-агый килизинаар сагыш салбайн турар.

Райкүүском районда улус өөредилгезин, садыг ажылын, орук тудуун болгаш өске-даа чугула ажылдарны 1951 чылда четпес удуртуп келгенин сессияга санал берген депутаттар шүүмчүлээнгер.

Райкүүскомнуң ажылынга турган четпестерни моон сонгаар болдурбазынче угланган шиитпирни сессиядан үндүрген.

Д. ДАРМАЖА.

Колхозтарның организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаашкыны—колхоз тургузуунуң улам ыңайгы чечектелиишкининиң үндезини

Колхоз тургузуунуң тиилелгелеринге үндезилээш бистиң көдээ ажыл-агыйывыс быдаргай, бүдүүлүк ажыл-агый турганындан делегейде эн-не улуг болгаш механизастатынган көдээ ажыл-агый кылдыр хуулган. Большевик партия совет көдээни төөгү көрбээн бүдүрүкчү күштерниң өзүлдезинин оруунга киирген. ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйы дайын сөөлүндеги үеде сталинчы беш чыл планының кол сорулгаларын чедиишкинниг күүсеткен. ССРЭ-де тараа культураларының тарылга шөлү беш чылдың дургузунда 20 ажыг хуу көвүдээн, техниктиг культураларның тарылга шөлү 59 хуу өскен.

Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери коммунизмниң материал-техниктиг суурун тургузары дээш демисешишаан, бойдусту чаартырының сталинчы планын сорук кириишкини-биле боттандырып, канчаар-даа аажок улуг электри станцияларның болгаш каналдарның тудуунга идепкейлиг киржип турар. Суггарылганың болгаш сугжудулганың шөлдерин калбартыры бир чылдың дургузунда 3 миллион тонна хөвең чигдин немештир бүдүрер арганы бистиң чуртка бээр, ол болза, АКШ-та хөвеннин чылда ортумак бүдүрүлгезинден үштүн бири катап хөй, кызыл-тастан чартык миллиард пуд, ристен 30 миллион пуд болгаш чигир свёклазындан 6 миллион пуд хөй болуп турар. Ол районнарга мыйыстыг бода малдың саны 2 миллион, хой малдың саны 9 миллион чедир көвүдээр.

Ниитиниң бүдүрүлге хөгжүлдезиниң бедик темпилери-биле колхозтар боттарының улуг күштүүн болгаш амыдыралчы чоруун көргүскен.

I.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле колсорулга болза, көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүттүүн бүгү талалыг бедидери, ниитиниң малының баш санын көвүдедири, оон-биле чергелештир ооң продуктулуун элээн өстүрери болур деп партия өөредип турар.

Улус ажыл-агыйының ол сорулгаларын күүседиринге биче колхозтарны улгатыр катыштырары чугула ужур-дузалыг болуп турар. Биче колхозтарның мурнунга элээн артык күштүг болуп турар улуг колхозтар ниитиниң ажыл-агыйын элээн дүрген хөгжүдүп турарын колхоз тургузуушкунунуң хөй чылдардагы дуржулгазы көргүскен.

Улуг колхозтар болза, улуг чер девискээрлиг болуп турар. Ынчаарга улуг девискээрге колхоз бүдүрүлгезиниң хөренгизи-биле бир дөмей тракторларны, комбайннарны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын дыка бүдүрүкчүлүг ажыглап турар. Улуг колхозтар ховунуң болгаш мал чеминиң шын тарылга ээлчештирилгезинге база мурнакчы агротехникага үндезилээш сайзырангай, хөй адырлыг ажылгыйны чорудар болгаш көдээ ажыл-агый культураларының элээн бедик дүжүттерин алыр аргалыг болуп турар. Улуг колхозтар ниитиниң бедик продуктулуг мал ажылын дыка чедиишкинниг хөгжүдүп, малды эки азырап, фермаларда ажылдарны механизастап, быжыг чем суурну тургузуп болур.

Бүдүрүлге хөгжүлдезинде аргалары кызыгаарлатынган биче колхозтардан ылгалыштыр улуг колхозтар бодунуң ниити бүдүрүлгезин калбартырының хөрээнге элээн хөй капитал салыышкынын киирер төлээде, четчир күш-ажылчы курлавырлыг болгаш акша хөренгилиг болуп турар. Улуг колхозтар колхозчуларның элээн бедик материалдыг болгаш культурлуг амыдырал деннелин хандырып турар.

Улгатырган колхозтар ниитиниң бүдүрүлгезиниң хөгжүлдезинге бурунгаар улуг базымны кылган. Олар 1951 чылда, өзүп турар техниктиг хандырылгага даянмышаан, хову ажылдарын эки организастап, тараа культураларының ажаап алыышкынын элээн кыска хуусаада эртирип шыдаан болгаш тараалларның чидириглерин элээн кызырган. Колхозтар бедик шынарлыг тараа дүжүдүн ажаап алган, күрүнеге тараа дужаар талазы-биле хүлээлгезин хуусаа бетинде күүсеткен болгаш үрезин фондузунуң уруушкунун хандырган. 1951 чылдың дүжүдүнден 1950 чылга бодаарга аъш-чем культуралары — кызыл-тасты болгаш көк-тарааны 159 миллион пуд хөйну белеткээн. 1951 чылда хөвеннi болгаш чигир свёклазын мурнунда чылга бодаарга хөйну ажаап алган. Боттарының хөвең ажылының талазы-биле сураглыг Индияны, Пакистанны болгаш Египетти кады алырга безин бистиң чуртувус ам оон хөй хөвеннi бүдүрүп турар.

Ам колхозтарның мурнунда турар сорулга болза, чедип алдынган түннелдерни улам көвүдедири, улгатыр катышкан колхозтарның артык чоруун долузу-биле ажыглаары болур. Партия организациялары улгатыр катышкан колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарынче, оларның амыдыралының болгаш ажыл-чорудулгазының чугула айтыыгларын шиитпирлээринче бодунуң кичээнгейин салып турарының ужуру ында болуп турар.

«...Колхоз тургузуу көдээ ажыл-агый хөгжүлдезиниң талазы-биле партияның болгаш чазактың сагыш салыышкынын, база харыысалгазын эвээжедип турар эвес, харын улгатырып турар. Ынчангаш партия бир эвес колхоз шимчээшкинин удуртурун ол күзээр болза, колхозчу амыдыралдың болгаш колхозчу удуртулганың бүгү кезектеринче кирер ужурлуг» деп эш Сталин өөредип турар (Чогаалдар, том 13, арын 224).

Эш Сталинның бо айтыышкыны болза, партия организацияларының талазындан колхозтарны удуртуунуң үндезини болуп турар.

II

Кандыг-даа ниитилел тургузуунуң хөгжүлдезинде кол, тодаргайлакчы рольду бүдүрүлге ойнап турар деп марксизм-ленинизм өөредип турар. Бүдүрүлгениң үзүктел чок болгаш дүрген өзүлдези болза, Совет күрүнеңиң бистиң чуртту социализмден коммунизмче шилчириниң чугула үүлү болуп турар. Колхозтарда бүдүрүлгениң үзүктел чок өзүлдези колхоз тургузуун улам ынай быжыглаарының үндезини болур.

Хөренгилерниң капитал салыышкыны, колхозчуларның күш-ажылы бир дугаар ээлчегде ниитиниң ажыл-агыйының хөгжүлдезинче: мал ажылының кажааларының тудуунче, каналдарның, хөөлбектериниң суггарылгазының болгаш курсадылгазының тудуунче, черлерни янзы-бүрү үнүштерден арыглаарынче, хову камгалалының ыяш курсаларынга ыяш тарыырынче, ажыл-агыйның оран-саваларының, колхозтарның электри станцияларының тудуунче угланган турарын ниитиниң бүдүрүлгезинин эрге-ажыы негеп турар.

Бо ажылдар болза, иштики курлавырларны мобилизастааанда, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставында көрдүнген ниити фондуларны чөп ажыглаанда күүсетинген туруп болур. Колхозтуң натуралдыг болгаш акша фондулары—колхозтарда делгеренгей социалистиг бүдүрүлге катаптаашкынының шиитпирлиг үндезини болур. Көдээ ажыл-агыйның кол сорулгаларын боттандырарынга оларның ролю канчаар-даа аажок улуг.

Фондуларны тургузарының болгаш чөп ажыглаарының кайгамчыктыг үлегерин мурнакчы колхозтар көргүзүп турар. Краснодар крайның Красноармейский районда Мичурин аттыг колхоз 1949 чылда өске дөрт колхозтар-биле катышкан. Ол колхозтар катышкыже чедир шупту катышкаш хуваашпас фондуга 700 муң хире рубльди база бүдүрүлге чарыгдалдарынга—500 муң рубльди үндүрүп турган. Улгатыр катышкан колхоз 1951 чылда хуваашпас фондуга 3 миллион рубльди, бүдүрүлге чарыгдалдарынга—1 миллион 900 муң рубльди шилчидер арганы алган. Оон-биле чергелештир ниитиниң бүдүрүлгезиниң өзүлдези колхозчуларның орулгазын ийи катап көвүдедиринге чедирген.

Ындыг болза-даа, ниитиниң ажыл-агыйының хөгжүлдезинче кичээнгей бүгү-ле черлерде бир дөмей салдынмайн турар. Чүл дизе, ниитиниң ажыл-агыйының өзүлдезиниң кол үнер дөзү—хуваашпас фондуларже чамдык колхозтарның баштаар черлери сагыш салбайн турар. Чижээ, Томск, Новгород, Курган областарның дыка хөй колхозтары хуваашпас фондуларның талазы-биле өрзлерни болдурган. Ол колхозтар көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын үреп, Уставта көрдүнгениниңдэ эвээш хөренгилерни хуваашпас фондуларже шилчидип турган. Айыткан областарның колхозтары акша орулгаларының талазы-биле планны күүсетпээн. Мал, ногаа, сад ажылы дээн ышкаш ажыл-агыйның ындыг чугула адырларының кошкак хөгжээниниң хараазы-биле чамдык колхозтарда акша орулгалары ам-даа куду болуп турар.

Ажыл-агый политиктиг чугула хемчег болур отчёттуг болгаш отчёт-сонгулдалыг хуралдар колхозтарда болуп турда ону ам сактып бодаары онза чугула. Чыл отчёттарын хуралдарга бүгү талалыг болгаш ханы чугаалажыры, баштаар черлериниң ажылында четпестерни дидим шүүмчүлээри колхозтарны улам ыңай быжыглаарынга дузалаар. Оон-биле чергелештир часкы тарылганың белеткелиниче, хамыктың мурнунда колхоз бүрүзүн бодунуң үрезини-биле хандырарынче онза кичээнгей салган турар ужурлуг.

Катышкан колхозтарны улам ынай быжыглаарының эрге-ажыктары колхозтарда ниитиниң ажыл-агыйының бүгү талалыг өзүлдезиниң болгаш хөгжүлдезинин планнаашкынынга партийжи удуртулганы шиитпирлии-биле экижидерин негеп турар. Көдээ ажыл-агый хөгжүлдезиниң талазы-биле күрүнеңиң онаалгазын бодунче чоокшуладып турар план болза, колхозтарның ажылынга кажан-даа үндезин болуп келген. Кажан колхозтар боттарының ажыл-агыйынга канчаар-даа аажок улуг капитал салыышкынын киирип, кажан оларның ниитиниң бүдүрүлгези улам-на бедик темпилер-биле өзер ужурлуг болуп турда ооң ролю улам-на өзүп турар.

«Колхоз дээрге, улуг ажыл-агый болур. Ынчаарга улуг ажыл-агыйны план чокка чорудуп болбас. Чүс-

Септелгени чаа арга-биле чорудуп турар

Каа-Хем районнуң Сарыг-Септе МТС тракторларының болгаш комбайннарның септелгезин бо үеде бистиң чуртувустуң механизаторларының ажыглап турары чаа арга-биле чорудуп турар.

Септелгени чаа арга-биле чорударын организастааны эң эки болгаш бедик бүдүрүкчүлүг болуп турар. Моон мурнунда бүгү бригадазы-биле кылыр арга септелгени дүрген эвес, эки шынарлыг кылырынга ындыг-ла улуг ажыктыг эвес турганы ам көзүлген.

Трактор моторунуң хирин аштап чуурда, тус-тус кезектерин адырарбүгү механизаторлар кылып турган. Ол бүгүнү кылырынга 1—2 хүнү эртирер, оон уламындан күш-ажылы улуг бүдүрүкчүлүг эвес турган. Чүге дээрге, бүгү кезектерни адырып, чуурда хөй кижиге чер чедишпезинден бот-боттары иткилежип манажыр турган.

Ам чаа арга-биле ажылдаар чорук оон мырыңай сыр өске болуп турар. Моторну септээринге эвээш санныг кижи киржир, ынчангаш септелгениң өртээ дыка чиигээн. Оон ынай кижилер бот-боттары иткилежир болгашээлчег манаар чорукту чок болдурган. Ам кижи бүрүзү ажылдаар тускай черлиг болгаш кылыр үүлдүг.

МТС-те моторну арыглап чуур, база кезектерин адырып, оон ажыглатынарын азы ажыглалдан үнгенин тодаргайлаары бир тускай черде болуп турар. Мында Николай Малышевке удурткан дөрт кижи ажылдап турар. Моторнуң кезектерин долузу-биле адырарынга 110 ажыл шагы негетинип турда, ол коллектив ону 70—80 ажыл шагында кылып турар.

Оон соонда дуржулгалыг механик Желтухин болгаш тракторист Легких олар моторнуң кезектерин боттарының ажылдап турар черинге тускай эзилдириг холумактыг үүлдүбиле чуп турар. Чугдунган кезектерни контролёр механик Лемясов ол-ла черге хынап көрүп, ажыглатынарын, ажыглатынмазын аңгылап турар. Ол аңгылаашкынны ёзугаар четчелекчи кижи херектиг чаа кезекти складтан алгаш, четчелеп турар.

Моторну септээринде дөрт кижи ажылдап турар. Септекчи бүрүзү аңгы-аңгы кезекти септээр хүлээлгелиг. Бо-ла черде газ таарыштырар механизмни база септеп турар. Моон мурнунда ол ажылды бир тускай черге кылыр турган. Мотор кезектерин септеп турар Астаев, Балов, тракторист Дресвянников болгаш бригадир Васильев септелгени болгаш эптеп чыырын кыска хуусаада эки шынарлыг кылып турар.

Радиаторлар септээрин болгаш подшипниктер кударын база бир тускай салбырда кылып турар. Комбайнёр Липин болгаш слесарь Висляев эрткен чылын радиатор септээринге улуг бергедээшкинге таваржып турган. Ам бо чылын оларның ажылдаар салбырын эки дерип, эргежок чугула херекселдербиле долу хандырганындан ол ажылды чиигиби-биле күүседип турар апарганнар.

Дуржулгалыг мастер Т. Борисовтуң удуртуп турар токарлар моторнуң септелгезин дүрген болгаш эки шынарлыг кылырынга улуг дузаны чедирип турар. Олар карбюраторнуң хүлээп алыкчы камерин ставокка чондуруп кылып, шайбыларны болгаш моон мурнунда маңаа кылбайн турган өске-даа үүлдерни кылып турар.

МТС-те септелгеде ажылдап турар кижилерниң аразында калбартынган социалистиг чарыш септелгени дүрген, эки шынарлыг кылырынга дузалап турар. Шынар дээш демиселди бүгү септекчилер чорудуп, чөвүлел хуралга септелгеге үрей кылган таварылгаларны чидии-биле шүгүмчүлеп турар.

Ам МТС-те часкы тарылгаже үнеринге 13 тракторлар 21 трактор сеялкалары, 7 культиваторлар, 6 андазыннар белен. Ам боду-чоруур комбайнның септелгезин кылып турар.

Септелгени чаа технология ёзугаар чорудуп, ону улам чаартып сайзырадып турган септелгени эң эки шынарлыг кылдыр кылып, часкы тарылгага бүрүн белеткел-биле кирер деп чаңгыс күзел сорук-биле МТС-тиң коллективи долдунган, кызымакай ажылдап турар.

У. ПОПОВА.

Солун шии көрдүм

Эрги шагда чуртталга аар-берге чораанын бистер кырганнар утпаан, билир бис. Ону аныяк өскешпер номнардан билир боордан башка, херек кырында көрген эвес. Мен ам 62 харлыг мен, эрги хоойлуну эгиннеримге чүктеп эртирдим.

Кызыл хоорайга келгеш, «Хайыран бот» деп шиини көрдүм. Эрги хоойлуну аар-бергезин, шаандө байлар ядыы улустуң уругларын мал-маган ышкаш өртек адап садып ап, өөнге кадайы эвес, кулу кылдыр олуртуп ап чораан, шиинде ойнааны ышкаш шынап ындыг-ла болгай.

Шиинде көргүскени ышкаш коргунчуг бужар-чүдек чүвени үүлгедип чораан дүжүметер кожууннар санынга, бистиң Бай-Тайгага-даа турган чүве.

Бистер ам чаагай үеде чуртталп турар тур бис. Кижи-биле өртек адап садыглашпас, уруг-дарыг чуртталгазын боттары тургузуп билир, кижилерни эттеп-эриидээрин чок кылган, улус шупту-ла дең эргелиг, аймак сөөк-даа ылгашпас эки үе деп чүве бо-дур. Чуртталп ханмас тур!

ДҮКТҮГ-ООЛ,

Бай-Тайга району.

Бай амыдыралга четкен

Чөөн-Хемчик районнуң Баян-Талада «Октябрь 30 чыл ою» колхоз 1947 чылдың декабрь 17-де организастаныр тургустунган. Ынчаарда колхозка эң-не баштай 13 ажыл-агыйлар катышкан.

Ынчаарда колхоз төвүнге чаңгыс-даа бажың чок турган. 1948 чылдың апрельде колхозчу өрегелериниң саны 47 четкен, колхозтуң ортузунга салган малының баш саны 1020 баш четкен. Ынчалза-даа колхоз биче шыдалдыг хевээр турган. Ол чылдың чазынында колхозтуң тараа ховуларынга Чадаана МТС-тиң тракторлары бир-ле дугаар четкилеп келген. Көдээ ажыл-агыйның болбаазын техниказының күжүн ажыглаан ол хүннерден соңгаар колхозтуң ажыл-агыйы, организас тургузуу дүрген быжыгып эгелээн.

1951 чыл колхоз бүдүрүлгезинде улуг чедиишкиннерни чылы болган. Ол чылын колхозчу өрегелериниң саны 208 четкен болгаш колхозчулар массалыы-биле сууржуп эгелээн. Колхоз төвүнде 48 чуртталга бажыннарын кудумчулай туткулаан. Оон иштинде чаңгыс-аай хевирлиг 21 чуртталга бажыннары бар. Ам колхозта кижи, малдың эмчилери болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниг кадрлары көвүдээн. Чүл дизе, ам бисте бир кижи эмчизи, ийи зоотехниктер, үш мал эмчилери, дөрт чолаачылар, он трактористер, ийи агрономнар бар, колхозтуң даргазы база көдээ ажыл-агый талазы-биле тускай эртемниг.

Колхозтуң ортузунда шимчээр, шимчевес хөрекгизи өскен. Бисте ам 2 автомашиналар бар, оон аңгыда 2 аът молотилкалары, 17 тергелер, 21 андазыннар, сиген кезер 11 машиналар, 8 аът дырбааштары, тараа арыглаар 4 машиналар бар. Колхозта инек малдың 11, хой болгаш өшкүнүң 17, чылгы малдың 1 санныг эки шынарлыг кажаалары бар. Ам колхозтуң ортузунда ниитилештирген малының баш саны 6600 ажып турар.

Колхоз эрткен чылын 500 гектар тараа тарыыр планныг турган херек кырында 607 гектарны тараан болгаш күрүнеге тараа дужаар планын хуусаа бегинде кызыл-тас-биле күүседеткен. 1952 чылдың часкы тарылгазынга белеткел ажылдарын колхоз база эки чорудуп турар. Үрезин тараалар урдунган болгаш оон арыглаашкынын чорудуп турар.

Чоокта чаа болган колхозтуң отчёт-соңгулдалыг хуралындан 1952 көдээ ажыл-агый чылында оон-даа артык улуг чедиишкиннерлиг болур дээш колхозчулар чаа немелде хүлээлгелерни алган болгаш районнуң бүгү колхозтарын социалистиг чарышка кыйыргаан.

О. ЛОПСАҢЧАП.

Мал ажылынга улуг салыг

Сүт-Хөл районнуң Улуг-Алаак сумузунда Жданов аттыг колхозтуң хойжузу коммунист эш Дамбаа хой мал ажылы дээш бүгү күжүн салып, чайгы одарга эки семиртип, кыжын хүр ажырып, оолдаан хой бүрүзүнүң төлүн бүрүн доруктуруп келгени-биле оон 1949 чылда хүлээп алган 130 хою эрткен күске чедир 598 баш чедир өскен. Бо болза, дуржулгалыг хойжунуң чүткүлдүг күш-ажылының түннелиг-дир. Ол чүгле 1951 чылда 202 хойдан 209 хураганны өстүрүп алган.

1951 чылдың кыштаглаашкынын эгелеп турда, оон хоюн ийи үзүп чиигеткен. Ам бо кыжын төрүтүнген 50 хураганны база бүрүн камгалап алган. Оон хойлары хүн-бүрү төрүп турар. Хойжу Дамбаа колхозтуң дуржулгалыг хойжузу.

М. СЕРЕН.

Колхозтуң эт-хөреңгизинге камналга чок чорукту узуткаар

Сүт-Хөл районнуң Сүт-Хөл сумузунда Киров аттыг колхозта чүүк сөөртүр автомашинаны 1949 чылда садып алган. Эге үезинде ол машинаны чүгээр ажыглап турган, а эрткен чылдың октябрь айдан бээр чолаачы чок дээш колхоз суурунда анаа чадагай черде тургузуп каан хевээр турбушан. Ам ол машинаның чамдык кезектери чидип, будалып турар.

1950 чылда ол колхоз «ГАЗ—51» деп машина садып алган. Ол машинаның чогум ээзи кым болуру ам үеде билдинмес. Ол машинаны район төвүнде бензинниг, чолаачылыг организация бүрүзү-ле ажыглап турар. Ында тускай чолаачы чок, кым-на чорудуп билир болдур, ол кижи кайы бир черниң одаар ыяжын, өске-даа үүлдерин сөөртүп чоруп-ла турар. Чижээ, бир көөрге, ВКП(б) райкомунуң чолаачызы Дөгүс-оол чолаачылап чоруп турар, бир көөрге, райкүүскомнуң чолаачызы Дүгер-оол долгап олурар, оон бир көөрге, Коңгар деп кижи-даа долгап олурар. Оон база бир өске кижи мунупкан хап турар.—черле аайы тывылбас болган. Бир катап Дүгер-оол улуг өзирик чоруп олургаш, ол машинаны район төвүнүң адаанда буга көвүрүүнден андарып бадырыпкан, аңаа 2—3 хонукта үрелип калган чытканын хөй чон көрген болгай.

Автомашина колхозка улуг ажыктыг. Ону чөп ажыглаар болза, колхозтуң бүгү сөөртүлге ажылын бүрүн хандырар болгаш колхозка улуг орулганы киирер. Ам Киров аттыг колхозта сөөртүлге ажылы саадап турар, ылаңгыя тудуг материалы төнүп турарындан тудуг планы күүсетинмейн турар. Колхозтуң кыжын бастырган тарааларын аът-биле сөөртүп күш четпейн, шаннарда хевээр чыдырда куш болгаш өске үүлдер чип үрегдеп турар.

Колхоз баштаар чери ниитиниң хөреңгизи-биле садып алган бо улуг өртектиг техниканы карак огу-дег камнап эдилээр ужурлуг турбуже, ам харын ээ-харыысалга чок эдилеп, сандан үндүреринге чедип турары окта болбас. Бо дугайында эки чолаачылардан тып ап, гаражты туттуруп, машиналарны чөп ажыглалга киирер херек.

М. ТАРЖАЙ.

Үлегерлиг колхозчу

Түлүш Балдаң чоокка чедир-ле Торгалыг хемниң ужу, бажынга кидис өөн чүдүрүп алгаш көжүп чурттап чораан. Ол ынчаар чурттап чорааш аңаа шаандан бээр чурттап келген орус тараачын эштер эн-не баштай колхозчу амыдыралды канчаар тудуп эгелээнин болгаш оон соонда олар элээн каш чылдарның тургузунда канчаар чурттап келгенин ол үргүлчү сонуургап, хайгаарап көрүп чораан.

Чылдар эртип-ле турган. Эге бажында эвээш санныг ядыы тараачын өг-бүлелер катышкан аныяк колхоз чыл келген тудум-на өзүп быжыгып, оон кежигүннериниң чуртталга сууру улам-на калбарып, колхозтуң тараа шөлдери алгып, баштайгы тракторлар болгаш комбайннар көстүп кээп, тараа болгаш сигенниң хол кадыырларын машиналар солуп, андазынныг аттарны болгаш шарыларны тракторлар солуп турар болу берген. Балдаң ол бүгүнү дооразындан көрүп-ле чоруп турган.

Чылдар эртип-ле турган. 1947 чыл келген. Ол болза, Тыва ССРЭ-ниң өг-бүлезинге бактаап киргениниң соонда 2 чыл хире болуп турганы ол Ол чылдың чазынында болгаш күзүүнде «Свобода труда» колхозче ол чоок кавының чамдык араттары кирип эгелээн. Балдаң ону база-ла көрүп чоруп турган. Ол чогум ынчаарда колхозче кирбээн. Ол бодунуң хуузунда чүвениң байдалын көрүп чоруп турган.

Оон эгелээш Балдаң колхозтуң чүгле даштыкы бараанын эвес, а харын оон иштики ажыл-агыйын, колхозчуларның ажылдап турарын, оларның амыдырал чуртталгазын улам-на чоогундан хаңызы-биле сонуургап көре берген. Ол чамдыкта «чорук аайы-биле» бодунуң таныштарының бажыннарынга чеде бергилээр. Бурунгу чылын чаа-ла Балданның боду ышкаш база-ла Торгалыг болгаш Чааты хемнериниң унун дургаар кидис өөн чүдүрүп алгаш, каш малын сүрүп алгаш одар сүрүп көжүп чораан арат ашактың, ам колхоз кежигүнү кижиниң бажыңы: иштин агартыр чугайлап каан, соңгалары шилдерлиг, дүндүүнде дыдык чок — демир суугу бар, а паштаныр чарыкта хлеб быжырар улуг ак печка бар, оон чоогунда аяк-шынак, сава салыр үргүүл бар, черде ширтек чок—кылайтыр чуп каан шалалыг, барба-сава, идик-хеп эжелээн чыышкын чок—шупту аскыда. Бажынның дөр талазында кыры шыыглыг улуг стол, оон ийи чартыында узун сандайлар бар, оон чоогунда база бир бичежээк стол бар, ында ийи школачы уруглар кичээлдеп олурар, бажыңның ханаларында рамалап каан портреттер болгаш чуруктар бар. Бажыңның эзлериниң удуур дөжээ шала шырында эвес—ыяш болгаш демир орунар кырында...

Балдаң ол бүгүнү дыка кичээнгейлии-биле көргеш бодунуң өөнче чаныр чоруткан. Колхозка кирип ал деп ону кым-даа албадаваан. Колхозка ол боду чедип келген. Чүге дээрге, Балдаң ышкаш ак-сеткилдиг болгаш күш-ажылга ынак кижилерге чаагай чурттал-ганы чүгле колхозчу амыдырал хандырып берип турар деп чүвени ол бодунуң караа-биле көрүп бүзүрээн.

1949 чылда Балдан «Свобода труда» колхозтуң кежигүнүге кирип алган. Колхозка кирген хүнүнден эгелээш эш Балдаң колхоз баштаар черинин аңаа берген даалга бүрүзүн ак-сеткилдиг күүседип, таварышкан ажылдың бичиизинден өкпелевейн-даа, аарындан ойталавайн-даа ажылдап-ла турган. Оон биче сеткилдиг болгаш күш-ажылга ынак чоруун колхозчулар дораан-на көрүп каан.

Колхоз баштаар чери Балдаңа оон кылып чорааны эн-не бөдүүн ажыл дагзып каан. Чүл дизе, шарылар-биле, чайын болза тергелиг, кыжын болза шанактыг тудуг материалдары болгаш өске-даа үүлдер сөөртүр ажылды күүседип турар. Эш Балданның мурнунда ол колхоз шарыларның ажыын эки билбес турган. Эш Балдаң үш чылдың дургузунда ол шарылары-биле ажылдап тургаш колхозка дыка ажыктыг үүлдерни кылган. Эш Балдан бодунуң хүн нормазын үргүлчү 175—200 хуу күүседип, колхозтуң ажылы дээш бодунуң күжүн бичии-даа харамнанмайн ажылдап турар. Эш Балдаң чүгле боду шарыларбиле ажылдап турар эвес, а харын колхозчулар Моңгул-оол, Сарыг-Хаа, Сарыг-оол, Уванчаа оларны шары-биле ажылдаарының аргазынга мергежидип өөредип каан болгаш ам олар оон бодундан тудак чок ажылдап турарлар. Колхозта бар бүгү шарылар сөөртүлге ажылында улуг рольду ойнап турар.

Эш Балдаң колхозка кирген чылындан эгелээш бодунуң кызымак күш-ажылының төлевиринге чыл бүрүде-ле 4—5 тонна тарааны, муңмуң акшаны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын күш-хүнүнге санадып ап турар. 1951 чылда эш Балдаң өөнүң ишти-биле кады 750 күш-хүннерин ажылдап алган болгаш чоокта чаа авансага 1500 килограмм тараа болгаш оон-даа өске хөй үүлдерни алган.

Эш Балдаң колхозка кирген чылында-ла колхоз баштаар черинин дузаламчызы-биле бодунга эки шынарлыг чурттаар бажың болгаш чунар-бажың база амбар болгаш мал кажаазын тудуп алган, оон аңгыда бажыңының чоогунда ногаа тарыыр черин база кажаалап алган. Эш Балданның амгы чурттал-газын оон шаанда чурттап чораанынга дөмейлээр ужур-даа чок. Ол чединмес түренги чорук-тун болгаш эрги чурттал-ганың демдээ ыштыг кидис өөден шуут чарылган.

Эш Балданның ам чурттап олурар бажыңының ишти ёзулуг бүрүн дериг-херекселдиг болгаш оон ишти, дашты кезээде арыг-шевер чыдар. Оон өөнүң ишти неделя санында-ла чунар-бажыңга кирип турар. Ол өг-бүленің херээжен ээзи эш Делгер-Сүрүң бажыңында чүгле хлеб эвес, а харын кончуг нарын чемнерни бодунуң печказында быжырып турар. Оон печказынга далгандан быжырып кылган чем қымга-даа чискенчиг. Эш Делгер-Сүрүң чүгле эки ие болгаш өг-бүле ээзи эвес, а харын идепкейлиг колхозчу болгаш хөй-ниити ажылдакчы болуп турар. Оон колхоз бүдүрүлгезинде болгаш хөй-ниити ажылынга идепкейлиг чоруун колхозчулар болгаш ажылчы чоннар бедии-биле үнелеп көрүп турар. Эш Делгер-Сүрүң район Совединиң депутады. Чоокта чаа болуп эрткен улус судтарының соңгулдаларының хүнүнде ону район судунуң улус төлээзинге база соңгаан.

Эш Балданның уруглары шупту школаларда өөренип турар. Оон Май-оол деп улуг оглу Шагаан-Арыг хоорайда чеди чыл школазының 6 дугаар клазында кончуг эки өөренип турар. Оон Тыртыкпан деп уруу Чаатыда эге школаның 4 дугаар клазында база кончуг эки өөренип турар. Ынчаарга оон өске ийи бичии уруглары Торгалыгның чеди чыл школазының эге класстарында базала багай эвес өөренип турар. Уруглардың адазы эш Балдан-даа, оларның иези эш Делгер-Сүрүн-даа школада өөренип турар уруглары-ның эки өөредилгези дээш бүгү-ле таарымчалыг байдалдарны оларга тургузуп берип турарлар.

Өске колхозчулар болгаш адаиелер ол эштерниң үлегерин алыр чорук чугула.

В. СҮМБҮР.

Чылгычының эки ажылы

Кызыл районнуң Көк-Тейде «Совет Тыва» колхозтуң чылгы кадарчызы эш Минчеймаа 1948 чылдан бээр колхозтуң ниитилештирген чылгы малын ажаап, кадарып турар. Ол үш чылдың дургузунда бодунуң хайгааралында турар чылгы малындан чаңгыс-даа баш мал оскунуп көрбээн.

Эш Минчеймаа колхозтуң ниитилештирген чылгы малының баш санын өстүрер дээш онза кызымак ажылдап турарының түннелинде колхозтуң чылгы малы өзүлделиг болуп турар. 1951 чылда күрүне планы ёзугаар 54 төрүүр белерден 54 кулуннарны камгалап алыр кылдыр көрдүнген болза, херек кырында төрээн 64 белерден 64 кулуннарны камгалап алган ийикле азы планга удур 111 хуу күүсеткен. Эш Минчеймаа 1948 чылда колхозтуң 209 баш чылгы малын кадарары-биле хүлээп алган болза, ам оон хайгааралында турар чылгы малдың саны 366 баш чедир өскен.

1948 чылда эш Минчеймаазы колхозтуң чылгы малының кадарчызынга ниити хуралдан бадылап турда, ол мынча дээн: — ниитиниң чылгы малын кадарарын эштер менээ идегеп турар тур. Мен ол бедик идегелди хүлээп алгаш бодумнуң бүгү күжүмнү харам чокка ажылдаар мен. Колхозтуң менээ дааскан чылгы малын өстүрериниң күрүне планын чыл бүрүде ажыр күүседир мен, ол дугайын эштер боттары көрүп бүзүрээйлер-аан деп чугаалаан. Ынчангаш ол бодунуң сөзүн ээлеп шыдаан.

Эш Минчеймаа 1951 чылда 1016 күш-хүннерин ажылдап алган болгаш өстүрүп доруктурган боргa бүрүзү дээш 300—300 килограмм кызыл-тас база алган. Ол чоокта чаа бир тонна ажыг тарааны авансага алган. Эш Минчеймаа ам үеде улам күжениишкиннинг ажылдап турар болгаш 1952 чылда төрүүр бүгү белеримниң кулуннарын чаңгыс-даа чидириг чок камгалап алыр мен деп хүлээлге ап алган ажылдап турар.

Л. ҚУНГАА.

чүс. харын чамдыкта мун-муң өрегелерни хаара тудуп турар чер ажылында улуг ажыл-агый чүгле планныг удуртулганың ёзузунга чорутунуп болур...» деп эш Сталин өөредип турар (Чогаалдар, том 13, арын 223).

Шын планнаашкын болза, хамыктың мурнунда иштики кур-күштерни мобилизастаарын болгаш ажыглаарын көрүп турар. Ол ышкаш колхозтар тускай эртемниглериниң дузаламчызы-биле эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин бүдүрүлгеге нептередириниң тодаргай хемчегларын чогаадып кылыры чугула.

Катышкан колхозтарны быжыглаарының чугула сорулгазы болза, оларны удуртукчу кадрлар-биле хандырары болур. Ол ажылга политика болгаш ажыл-черек талазы-биле хынатынган, көдээ ажыл-агыйның ортумак болгаш дээди эртемниг специалистерин шилчидериниң болгаш депшидериниң аргазы-биле колхозтар даргаларының составын быжыглаары улуг ужур-дузалыг болуп турар. Ол ышкаш бүдүрүлге бригадаларының бригадирлериниң болгаш мал ажылының фермаларының эргелекчилериниң составын хажык чокка быжыглаары чугула. Колхозтар бүдүрүлгени эки билир болгаш организакчы аргаларлыг, дуржулгалыг, ат-алдарлыг колхозчуларны, ынчаарга болдунар арга бар болза, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин ол ажылга депшидип турар.

Партияның болгаш чазактың могаг-шылаг чок сагыш салыышкынының ачы-хавыяазы-биле бистиң чурттуң көдээ ажыл-агыйынга дээди болгаш ортумак эртемниг түс-түс муң тускай эртемниглер белеткетинген. 1950 чылда үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курстарга колхозчуларның массалыг өөредилгезин чурумчутканы мурнакчы агробиология эртеминиң үндезиннеринбиле чепсегленген көдээ ажыл-агыйның чүс-чүс муң мастерлерин колхоз бүдүрүлгезинге бээр. Хамык ужур болза, ол кадрларны чөп ажыглаарында болуп турар.

Биче колхозтарны улгатыр катыштырганы-биле холбаштыр бүдүрүлге бригадалары улгаткан, оларның ролю канчаар-даа аажок өскен. Бригадаларга доктаамал чер участокторын, чепсек-херекселди, тыртар күштү болгаш бүдүрүлгениң өскедаа хөреңгилерин быжыглап турар. Бригада бүрүзү иштики кур күштерни бүрүнү-биле ажыглаарын санап көрген чылдың бүдүрүлге онаалгазын ап турар. Бригадириниң ролю амгы үениң байдалынга өзугаулуг болуп турар. Бригаданы чедиишкинниг удуртурунга бригадир чугула билиглиг, организакчы дуржулгалыг болур ужурлуг. Ынчангаш бригадириниң мергежилин улам ынай бедидери, бригаданың улуг ажыл-агыйын удуртур, колхозчуларның күш-ажылын шын организастаар талазы-биле оларга дузаламчы көргүзери чугула.

III.

Партия болгаш чазак колхозтарга бүдүрүлге талазы-биле канчаар-даа аажок улуг дузаламчыны көргүзүп, көдээ ажыл-агыйның материал-техниктиг суурун быжыглап турар. Муриакчы көдээ ажыл-агый техниказы болгаш амгы үениң бүдүрүлгезинин өске-даа чепсек-херекселдери көдээже үзүктел чок шуужуп чоруп турар.

Көдээ ажыл-агый чүгле 1951 чылда 15 аът күжүнге шилчидерге 137 муң тракторларны, 53 муң тараа комбайннарын, оон иштинде 29 муң боду-чоруур комбайннарны, ол ышкаш көдээ ажыл-агыйның 2 миллион ажыг өске-даа машиналарын алган. Көдээ ажыл-агыйны электрижидериниң талазы-биле улуг ажылдарны чорудуп турар.

Совет күрүне МТС-терни дамчыштыр колхозтарга материал-техниктиг дузаламчыны көргүзүп турар. Машина-трактор станциялары болза, колхозтарда бүгү хову ажылдарының үштүң ийизинден ажыг кезиин күүседип турар күрүненің бүдүрүлгези болуп турар. Хову ажылын механизастаарындан аңгыда мал чемнерин белеткээриниң, фермаларда хөй күш үнер ажылдарны механизастаарының, хову камгалаар ыяш тарылгазының, хөөлбектериниң, терең суг моондактарының тудуунуң, балгашталган черлерни экижидеринге болгаш шынааларны база одарларны экижидеринге суггарылга четкилерин, мелиоративтиг системаларны тургузарының талазы-биле, ол ышкаш мал кажааларын тударының талазы-биле организастыг болгаш техниктиг дузаламчыларны колхозтарга көргүзерин МТС-терге дааскан. Колхоз бүдүрүлгезиниң бүгү адырларында хөй күш үнер ажылдарны механизастаар талазы-биле МТС-терниң ажыл-чорудулгазы калбарып, көдээ ажыл-агыйда кол сорулгаларны чедиишкиниг ниитпирлээри дээш оларның харыысалгазы бедип турар.

МТС-терниң партия организацияларының ажылга дайынчы аргалыын бедидери, бригада бүрүзүнүң, тракторист бүрүзүнүң ажылынга оларның салдар хамаарылгазын күштелдирери МТС-терниң ажылын экижидеринге улуг ужур-дузалыг болуп турар.

Колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарының чугула чепсээ болза, колхозчу массаларның социалистиг чарыжы болур. Көдээге социалистиг чарышты күрүне планнарын чедиишкиниг болгаш ажыр күүседиринче, кол сорулга — көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүттүүн бүгү талалыг бедидерин, ниитиниң малының баш санын көвүдедирин, оон-биле чергелештир оон продуктулуун элээн өстүрерин шиитпирлээринче, колхозтарның ниитиниң ажыл-агыйын улам ынай быжыглаарынче болгаш хөгжүдеринче угландырары чугула. Ол болза, тракторларны, комбайннарны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын бүрүн болгаш бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарынче, тракторларга болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга дүнхүн иштинде база ээлчегде бүдүрер ажылдарның нормаларын долдур болгаш ажыр күүседиринче, колхозтарның, МТС-тернин болгаш совхозтарның бүгү-ле курлавырларын бүрүн ажыглаарынче угландырган турары болур ужурлуг. Көдээде социалистиг чарышты көдээ ажыл-агыйда бар туруп турар иштики кур күштерни максималдыг мобилизастаарынче, эртемниң болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнакчы дуржулгазының чедиишкиннерин бүдүрүлгеге калбаа-биле нептередириниге үндезилээш, колхозтарга, МТС-тергe болгаш совхозтарга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринче угландырары чугула.

* * *

Бистиң совет Төрээн чуртувус Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле коммунистиг тургузуушкуннуң оруу-биле идегелдиг чоруп олурар. Колхозтар, совхозтар болгаш МТС-тер коммунизим тургузарының чугула сорулгаларының бирээзи — көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин боттандырары дээш чедиишкиниг дёмисежип турар. Ол сорулгаларны дүрген күүседири колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле улам ынай быжыглаарындан, оларның ниитиниң ажыл-агыйын бүгү талалыг хөгжүдериндeн хамааржыр.

В. ПОЛЯКОВ.

КИНО

„Чер адааида колония“

Бистиң областың экраннарында «Чер адааида колония» деп венгр кино-чурук үнүп турар.

Боттарының үлетпүрүн катап тургузарының болгаш сайзырадырының талазы-биле венгр улустуң шылгарангай күш-ажылының дугайын ол кино-чурук тодаргайы-биле көргүзүп турар.

...1948 чыл. Нефть тывыжының талазы-биле Венгрияда эң-не байлак чер. Нефтини «МАКИРТ» деп венгр-америк ниитилел казып үндүрүп турган. Чооку үеге чедир-ле ол ниитилел америк миллиардерлериниң дорт хыналдазының адааига турган болгаш фашистиг Германияның ужар-хемелерин, танкыларын кыварчүүл-биле хандырып турган.

Венгрияның хосталганының соонда америк бүдүрүлге ээлери нефть тывыжын эвээжедир, демократтыг республиканың үлетпүрүнүп болгаш транспортунуң сайзыраар чоруунга моондактаар дээш бүгү-ле аргаларны хереглеп турарлар. Американнарның үрегдекчи ажыл-чорудулгазынга улустуң өскерликчилери база киржип турар. Ол дээрге—главнефтьниң начальниги Форраи болгаш «МАКИРТ»-тиң нефть тывар черинин директору Папаи олар.

Папаи америк капиталистерниң айтыышкынын ёзугаар нефть тывыжын эвээжедип, кара өжегээр хоралаччы ажылдарны кылып турар. Ол нефть сордурар ажылчыннарны нефть эвээш черлерже чорудуп турар. Ынчангаш ооң ужурундан нефть тывыжы дыка кудулаар. Улустуң дайзыннары кажар аргалар-биле ында нефть эвээжээн деп турган, дыка хөй ажылчыннарны ажылдан үндүрүптер.

Ол бүгү үүлдер билдинмейн турар. Ынчалза-даа министерствонуң телээлекчизи—хөй-ниитиниң инспектору Нергеш аная чеде бергеш, ажылчыннарны үндүрген дугайында дужаалды күш чок болдурарын негээр. Ынчангаш бүгү-ле харыысалганы бодунга хүлээнип алыр.

Нефтини шын эвес тып турзының дугайын алдан ҳарлыг Барла билгеш, аная удурланып турар. Ол кампанияның кол инженери турган болгаш шылгарангай совет геолог Гусевтиң дуржулгазынга үндезилээш, нефть каттарының чыдып турар хемчээлин тыварының теориязын ажылдап кылып турар.

Ынчалза-даа улустуң өскерликчизи Папаи кырган инженер Барланы ажылдан үндүрерин чедип алыр. Ындыг болза-даа инспектор Нергештиң болгаш партия организациязының ачызы-биле Барла бодунуң кылып турган төлевилелин доозуп шыдаптар. Ажыл белен болганда инспектор-биле кырган инженер Барла министерствоже төлевилелди алгаш чоруптар. А главнефтьниң начальниги Форраи ук төлевилелди американнарга көргүзүп турар. А олар ол төлевилелди кандыг-даа үндезин чок деп алгаш, ооң мурнунда озалдадып турганнар.

Ол төлевилелди херек кырында ажыглап эгелээринге үүл-бүрү моондактарны кылып турда-ла инженер Барла болгаш инспектор Нергеш олар министрниң чөпшээрээрин чедип аптарлар. Төлевилелди шылгап көөрүн министр чөпшээрээн,

Ол ажылды боттандырар дээш ажылчыннар, инженерлер болгаш техниктер улуг көдүрлүүшкүн-биле ажылдап кириптерлер. Ынчаш турда америк үрегдекчилер оларның ажылының түннели чүү-даа болбайн барзын дээш «МАКИРТ»-тиң кол инженери Барланы өлүргеш, ооң шыйыышкыннар сугар портфелин хунаап алырлар. А инженер Барла өлбейн баар. Ону эмнелге чериниң эң дээре профессорлары эмнеп турар.

Американнар ооң-биле болуп калбайн, боттарының хоралаччы үүлгедиишкиннерин үргүлчүлеп турар. Американдан келген, фирма төлээлекчизиниң ачызы-биле директор Папаи бир сатыныкчы слесарьны чаа суургалар тургузуп турган черже чорудуптар. Ол аная чоруп тургаш, улуг үрелиишкинни хоралаччы ёзу-биле кылыр аргалыг болур. Ол айыылдың үезинде ажылчын Шемич база өлүр.

Америк империалистерниң аайы-биле ажылдап турар сатыныкчыларның үрегдекчи ажыл-чорудулгаларын күрүненің айыыл чок чериниң ажылдакчыларының шылгарангай ажылдаанының ачызы-биле илередир. Айыыл чок чоруктуң ажылдакчызы майор Будаи венгр улустуң сатыныкчыларын болгаш оларның америк ээлерин-даа сойгалап илередир.

Хамык чүве билдинип, берге байдалга таваржырга ол дайзыннар баш удур белеткээн ужар-хемеге олурупкаш дезип чоруур деп турарлар. Ынчалза-даа оларның ораалдажыышкыны хей болган. Күрүненің айыыл чок чериниң ажылдакчылары олар мырынай чоруптар деп турганының сөөлгү минуталарында бергаш тудуп алыр.

Улус суду хоралаччы идегеттерни улустуң мурнундан буруудадып шиидер. Ооң-биле чергелештир нефть тывыжының бүдүрүлге черлерин венгр улустуу кылдыр чарлаан болгаш венгр ажылчы чоннар ол дугайында боттарының өөрээнин илередип, байырлап турарлар.

Венгр улустуң эрге-ажыын камгалаан нефть бүдүрүлгелери улам-на немештир туттунуп турар болгаш байлакшылдыг нефть канчаар-даа аажок хөйү-биле үнүп турарын кино-чуруктуң сөөлгү чартылында көргүскен.

«Чер адааида колония» деп кино-чурук болза, улуг Совет Эвилели-биле болгаш улус демократиязының чурттары-биле быжыг харылзааны тудуп турар Венгрияның Демократтыг Республиказының аныяк, социалистиг культуразының улуг чедиишкини болур.

Бо кино-чурукту бистиң областың ажылчы чоннары улуг сонуургал-биле көөрлер.

Маршал Чойбалсанның тураскаалын мөңгежидер дугайында Моол Арат Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы

УЛАН-БАТОР. Моол улустуң баштынчызы, Моол Арат Республиканың премьер-министри маршал Чойбалсанның тураскаалын мөңгежидер дугайында доктаалды Моол Арат Республиканың Министрлер Чөвүлели үндүрген.

Улан-Батор болгаш Алдан-Булак хоорайларга, Булган аймактың төвү — Булган суурга болгаш Чойбалсан аймактың Чойбалсан хоорайга маршал Чойбалсанның тураскаалдарын тургузар деп шиитпирлээн.

Моол рудникке, моол улустуң революстуг армиязының мотомеханизастатынган алдыгы бригадазынга, Улан-Баторнуң үшкү хоронунга (хорон — хоорай району), республиканың пионер лагеринге болгаш Булганның күрүне ажыл-агыынга Чойбалсанның адын Министрлер Чөвүлели тывыскан.

Улан-Баторда университет кудумчузун Чойбалсанның кудумчузу кылдыр чаартып адаар.

Маршал Чойбалсанның амыдыралы болгаш ажыл-чорудулгазы-биле шуут холбаалыг бажыннарга тураскаалдыг самбыраларны тургузар. Улан-Баторга маршал Чойбалсанның амыдыралының болгаш ажыл-чорудулгазының музейин ажыдар маршал Чойбалсанның илеткелдериниң, чугааларының болгаш чүүлдериниң долу чыылдазын ийи чыл дургузунда парлап үндүрер, маршал Чойбалсанның дугайында сактыышкыннарның чыындызын белеткээр болгаш парлап үндүрер, Чойбалсанның амыдыралынга болгаш ажыл-чорудулгазынга алдар болдурган көргүзүг чуруктарлыг номну бо чылын белеткээр болгаш парлап үндүрер деп шиитпирлээн.

Күрүненің башкы институдунуң отличник студентилеринге Чойбалсан аттыг үш стипендияны доктаадып тургускан.

Мөчээн маршал Чойбалсанның өг-бүлезин хандырар дугайында доктаалды база үндүрген.

(СЭТА).

Бүгү-делегейниң экономика чөвүлел хуралын чыылдырар талазы-биле делегейниң инициативтиг комитединиң белеткел комиссиязының дыннадыы

КОПЕНГАГЕН. Бүгү-делегейниң экономика чөвүлел хуралын чыылдырар талазы-биле Бүгү-делегейниң инициативтиг комитединиң белеткел комиссиязының дыннадыын Данияның ажыл-херек бөлүктериниң органы «Берсен» солун февраль 15-те парлап үндүрген. Дыннадыгда чугаалап турары болза:

«1952 чылдың апрель 3-тен 10-га чедир Москвага болур Бүгү-делегейниң экономика чөвүлел хуралын чыылдырар талазы-биле Бүгү-делегейнин инициативтиг комитединин белеткел комиссиязының хуралы 1952 чылдың февраль 10—12-де Копенгагенге болуп эрткен.

Чөвүлел хуралды чыылдырарының инициативазын хөй-хөй чурттарда садыг-үлетпүр бөлүктериниң, профэвилел, эртем болгаш хөй-ниити ажылдакчыларының база хөй-ниити организацияларның ортузунда улуу-биле сонуургап турарын комиссия ханыышкын-биле демдеглээн.

1951 чылдың октябрь 27—28-те Копенгагенге тургустунган Бүгү-делегейниң инициативтиг комитеди болза, Бүгү-делегейниң экономика чөвүлел хуралын белеткээр талазы-биле харыысалгалыг карачаңгыс орган болур.

Чөвүлел хуралды чазак органилары чыылдырып турар эвес, аная үлетпүржүлер, садыгжылар, чер ажылдыглар, экономистер, инженерлер, профэвилел болгаш кооператив ажылдакчылары киржир.

Чөвүлел хурал экономика хуралы болур болгаш чурттар аразында садыг болгаш экономнуг харылзааларны калбартып болур аргаларны тып, аная үндезилээш кижилериниң амыдырал байдалын экижидип тургаш, чурттарның экономнуг системазының ылгавырлары хамаан чокка, оларның кады ажылдажылгазының хөгжүүрүнге дузалаар сорулганы бодунуң мурнунда салып турар дээр дугайында, 1951 дылдың октябрь 27—28-те Копенгагенге хуралдаан инициативтиг комитеттиң медеглелин белеткел комиссиязы сагындырган. Чөвүлел хуралдың хүн айтырыы мооң адаанда:

«Бүгү чурттарның аразынга экономнуг харылзааларны хөгжүдүп тургаш, янзы-бүрү чурттарның болгаш янзы-бүрү системаларның тайбың кады ажылдажылгазының дузазы-биле кижилериниң амыдырал байдалын экижидип болурунуң аргаларын дилээри.

Бүгү-делегей садыының талазы-биле амгы байдалды чөвүлел хуралга чугаалажып көөр болгаш бүгү-делегей садыг харылзааларын калбартырынче база сөөлгү үеде хөй-хөй чурттарның таваржып турары экономнуг бергедээшкиннерни эвээжедиринче угланган хемчегларни илередир талазы-биле бүгү-делегей садыының таваржып турар бергедээшкиннерин чок кылырына ол хурал дузалаар.

Национал бүдүрүлгени калбартырынга, чоннуң ажыл-биле долу хандыртынар чоруун улгатырарынга болгаш амыдыралдың үнезин чиигедиринге, чурттарның болур чогуур садыг харылзааларын хөгжүдери болгаш даштыкы садыгның хемчээлин улгатырарын канчаар дузалап болурул деп чүвени чөвүлел хуралга чугаалажып көөр.

Ылангыя, Чөөн-чүк биле Барыынчүк аразынга, экономика талазы-биле сайзырангай болгаш база кошкак сайзыраан чурттарның аразынга садыгны калбартып болурун, а ол ышкаш чөвүлел хуралдың киржикчилериниң хүн айтырыынга таарыштыр киирип болур өске-даа саналдарын чөвүлел хуралга чугаалажып көөр.

Мурнунда бодап турганы ышкаш чөвүлел хуралга элээн каш бөлүк чурттардан тускай илеткелдерни кылыры таарышпас дээр дугайынча чамдык чурттарда национал белеткел комитеттериниң төлээлекчилеринден келген демдеглелдерже комиссия кичээнгейин салган. Чөвүлел хуралдың чүве чугаалаксаан бүгү киржикчилериниң чугааларынга үндезилетинер болза, ам таарымчалыг болур деп турар.

Киржикчилериниң хөй кезиинге боттарының бодалын илередип шыдаар арганы болгаш оларның сонуургап турар айтырыгларын эң тодаргайы-биле чугаалажып көөр арганы хандырар сорулга-биле пленарлыг хуралдардан аңгыда, аңгы-аңгы айтырыглар талазы-биле секциялар организастаарын бодап турар, чижээ, бүгү-делегей садыының хөгжүлдези, эконом талазы-биле кошкак хөгжүлделиг чурттарның садыының хөгжүүрүнге дузалаары, социал айтырыгларын таарыштырар сорулгалыг бүгү делегейниң экономнуг кады-ажылдажылгазы болгаш оон-даа өске. Янзы-бүрү чурттарның садыг-үлетпүр бөлүктериниң төлээлекчилериниң аразынга ажыл-херек харылзааларын тургузарынга дузалаарын көрүп турар.

Санал-оналдарны калбаа-биле болгаш хостуг солчур арганы чөвүлел хурал хандырар, база хуралдың киржикчилерин харылзаштыра бээр кандыг-бир доктаалдар үндүрбес, а сүмелер үндүрери-биле кызыгаарланыр.

Бүгү-ле сонуургалдыг бөлүктерни чөвүлел хуралга киржиринче Белеткел комиссиязы чалап турар. Үлетпүржүлериниң, коммерсантыларның болгаш чер ажылдыгларның, үлетпүр эвилелдериниң, санхөөчүлериниң, а ол ышкаш кооператив каҳыжыышкыннарының төлээлекчилерин чөвүлел хуралче чалаар.

Чалалгаларны ол ышкаш Катышкан Нациялар Организациязының экономика органнарынче база чорудар.

Янзы-бүрү угланыышкынныг профэвилелдериниң төлээлекчилери, а ол ышкаш эртемдээннер, экономистер, эртем болгаш хөй-ниити ажылдакчылары чөвүлел хуралга киржир.

Чөвүлел хуралдың киржикчилери ССРЭ-ниң девискээринге кээп турда, оларга эргежок чугула дузаны көргүзер болгаш хүндүлеп уткуп алыр, база чөвүлел хуралдың киржикчилери күзээр болза, совет садыг, үлетпүр болгаш кооператив организацияларының төлээлекчилери-биле харылзажыр арганы оларга бээр дугайында белеткелдиң Совет комитединиң медеглелин комиссия сагындырган.

Москвага болур экономика чөвүлел хуралынга киржирин күзээр кижилер белеткел чорударының национал комитеттеринге, а ол ышкаш белеткел комиссиязынга барып болур. Белеткел комиссиязының адрестери мооң адаанда: Отель «Болье» Копенгаген, Данияда Спиригфорби хоорай.

«Бүгү-делегейниң экономика чөвүлел хуралын чыылдырар талазы-биле белеткел комиссиязы».

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыннадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 15-те медээлээни болза:

Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле тус черге ужур-дузалыг камгалалдың тулчуушкуннарын фронтунуң тус-тус участоктарынга дайзынга удур чорудуп турган Фронтуга кандыг-даа онза өскерлиишкиннер болбаан.

Февраль 15-те дайзынның ужарчүүлү Нампхону, Вансанны болгаш барыын болгаш чөөн талакы эриктерниң өске-даа районнарын бомбалаар деп ораалдажыышкыннарын үргүлчүлеп турган.

Улустуң армиязының зениттиг артиллериязының кезектери дайзынның ийи самолёттарын дүжүр адып бадырган.

(СЭТА).

Парижтиң полициязының араатанзыг чоруунга удур Париж районнуң ажылчы чоннарының бүгү-ниити ажыл соксадыышкыны

ПАРИЖ. 1934 чылда француз улустуң эрге-чагырганы фашистерниң алырынга моондактаан хүнүн демдеглеп эртиреринин чанчыл болган антифашистиг манифестациязын февральдың 10-да эртирерин Бейлонуң полициязының хораанынга удурланганын илередири-биле Париж районнуң профэвилелдериниң катыжыышкынының кыйгырыын ёзугаар Париж районда бүгү-ниитиниң ажыл соксадыышкыны болуп турар.

Баштай келген медеглелдерден алырга, ол ажыл соксадыышкыны канчаар-даа аажок калбарган болгаш Париж районнуң бүдүрүлгелериниң болгаш үлетпүрүнүң адырларының хөй нуруузун шыва алы берген деп «Се суар» солун бижип турар.

Оон ыңай Сен-Дениниң, Сент-Уэннин, Сенада Ивринин үлетпүрлүг хоорайларының фабрикаларының, бүдүрүлге черлериниң хөй кезиин база-ла ук шимчээшкин шыва алган болуп турар.

«Рено» деп заводтуң девискээринге эртенгиниң 6 шак турда полицейлерниң дыка улуг күжүн келдирген турган. Оон олар заводтуң девискээринче ханылаарын ораалдашкан. Ынчалза-даа ажылчыннарның таңныылдары «Фашизм эртип шыдавас!» деп кыйгырыын салбышаан, полицияның оруун дуглай турупканнар. Полицейжи отрядтар аткаарлааннар. Оон удаваанда «айыыл чок чоруктуң республика отрядтарындан» тускай шериглер оларга дузалажыры-биле чеде бергеннер. Ынчалза-даа ол заводтуң девискээринче чаза таварып кирер дээн ораалдажыышкыннар чедиишкин чок болган. «Рено» заводтуң ажылчыннарының аразындан 15 хире кижилерни полиция тудуп хоругдаан. А Париж районга чүс-чүс ажыл соксадыкчыларын туткулаан.

Полицейжилериниң аразында элээн каш балыгланганнар база бар деп «Франс-суар» солун бижип турар.

Ажыл соксадыышкынының шимчээшкини ам үеде чурттуң өске-даа районнарын шыва ап турар дээрзиниң дугайын «Се суар» солун медеглээн.

Ол бүгү-ниитиниң ажыл соксадыышкыны полицейжилериниң улуг күштери удурланып турда-ла канчаар-даа аажок кылдыр калбарган. «Айыыл чок чоруктуң республика отрядтарындан» болгаш полицейжилерден-даа 80 муң кижини мобилизастаар, а оларның 20 муңу Парижке болгаш ооң чоок кавызынга турар ужурлуг деп эрге-чагырга черлери шиитпирлээн деп «Пари пресс энтрансижан» солун медеглээн.

(СЭТА).

Ажыл төлевирин улгатырары дээш итали ажылчы чоннарның демисели

РИМ. Италияның ажылчы чоннары алыр ажыл төлевирин улгатырары дээш демиселди үргүлчүлеп турар. Ам бо хүннерде демиселди чурттуң кол-кол үлетпүр төптеринде металлургчулар баштап турар. Февраль 13-те Миланның, Болоньниниң, Феррарның, Моденниң металлургчулары бир каш шак иштинде ажыл соксадыышкынын кылган. «Унита» солуннуң медээлеп турарыбиле алырга болза, Миланга болган ажыл соксадыышкынынга металлургчуларның 90 ажыг хуузу киришкен, Эмилия областың үлетпүр төптеринге болган ажыл соксадыышкыннарынга — 100 хуу чыгыы ажылчы чоннар киришкеч.

Терниниң кан эзилдирер заводунуң 14 муң ажылчы чоннары бир шак дургузунда ажыл соксаткан. Терни Реджонель-Эмилиа, Пьяченц хоорайларның металлургчулары бүгү-ниитиниң ажыл соксадыышкынын чарлаан.

Сицилияда күүгүр казып тып турар шахтаның ажылчыннары ажыл соксадыышкынын 20 хонукта үргүлчүлеп турар.

Алыр ажыл төлевирин улгатырары дээш садыг флодунуң далайжылары, тааксы фабриказында ажылдап турар херээженнер, ядыылар, чурттуң янзы-бүрү областарында көдээ ажыл-агыйның ажылчыннары демиселди чорудуп турар.

(СЭТА).

Саар областың дагжыларының ажыл соксадыышкыны

БЕРЛИН. Берлиниң демократтыг парлалгазының дыннадыын ёзугаар алырга, Саар областың 60 муң дагжылары февраль 11-де 24 шак дургузунуң сагындырыг ажыл соксадыышкынын чорутканнар. Ол ажыл соксадыышкыны болза, Шуманның империалистиг планын болгаш Барыын-Европага эңдере чепсек бүдүрүлгезиниң планын боттандырып турар үеде каржы дарлалга удурланыышкын болган. Ажыл төлевириниң дугайында айтырыгны доп-дораан таарыштыр көөрүн хөмүр даш шахталарында француз администрация черлериниң ажыл соксатканнар негээн.

(СЭТА).

ШАХМАТ

Областың бирги чери дээш

Хөл шыдыраа талазы-биле область чемпиону тып үндүрериниң маргылдаазы үргүлчүлеп турар. Февраль он чедиге недир сес салыышкыннар эрткен ийикпе чемпионаттың баштайга кезээ ооң-биле доозулган.

Сөөлгү хүннерде болуп эткилээн салыышкыннарның түннелинде турнир таблицазында элээн өскерлиишкиннер бар апаргылаан. Кызыл хоорайның чемпиону Морозов сөөлгү хүннерде үш улай уттурган, область чемпиону М. Биче-оол сөөлгү ийи салыышкыннарга улай утурган, шыырак шыдыраачы Рубсвтуң адының дужунда үш черде тик салдына берген.

Сес салыышкыннарның түннелинде киржилгелериниң турнир таблицазында чоруп турары мындыг: Кызылдың шыдыраачызы Сорокин 6,5 санныг (ол чаасканн утуруушкунга таварышпаан ойнакчы болуп турар), ийиги черде Беркович 6 санныг, Рубов 5, 5 санныг болгаш Биче-оол 4,5 санныг болуп турар.

И. ЕВДОКИМОВ,
Маргылдааның кол судьязы.

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Кызыл хоорайның Дружба кудумчузунда 88 дугаарлыг бажынның 6-дугаар квартиразында чурттап турар хамааты Кузнецов Петр Никитич болза, Кызыл хоорайның Щетинкин кудумчузунда 21 дугаарлыг бажынның 5 дугаар квартиразында чурттап турар, ооң кадайы хамааты Кузнецова Олимпиада Константиновнадан чарлырының дугайында айтырыг көдүрүп турар.

Ол дугайында херекти Кызыл Хоорайның № 1 участоктуң улус судунга көөр.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редактор нуң ораалакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-чүүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң, 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтериялың—3—65.

Б00907. Облкүүсконнуң типографиязы